

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Рахункової палати
від 09.11.2021 № 27-2

ЗВІТ

**про результати аудиту ефективності використання
і розпорядження державними суднобудівними підприємствами
об'єктами державної власності, матеріальними та іншими
активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету**

Київ 2021

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА.....	3
ВСТУП.....	5
1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ПРОГРАМНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ СУДНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	6
1.1. Нормативно-правове регулювання питань державної підтримки суднобудівної промисловості	6
1.2. Програмне забезпечення питань розвитку суднобудівної промисловості.....	8
2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНЦЕРНУ «УКРОБОРОНПРОМ» ЯК СУБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ – УЧАСНИКАМИ КОНЦЕРНУ	12
3. РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ СУДНОБУДІВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ АКТИВАМИ, ЩО МАЮТЬ ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ.....	16
3.1. Державне підприємство «Миколаївський суднобудівний завод».....	16
3.2. Державне підприємство «Херсонський державний завод «Палада».....	28
3.3. Державне підприємство «Дослідно-проектний центр кораблебудування».....	35
ВИСНОВКИ.....	41
ПРОПОЗИЦІЇ.....	47
Додатки.....	50

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): Закон України «Про Рахункову палату» (статті 4, 7 і 10); рішення Рахункової палати від 26.01.2021 № 1-5 «Про проведення позапланового заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту)»; доручення члена Рахункової палати для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 10.03.2021 № 02-15.

Мета заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): встановлення фактичного стану щодо ефективності використання і розпорядження державними суднобудівними підприємствами об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, його оцінка з точки зору законності та результативності виконання визначених завдань відповідно до законодавства України.

Предмет заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): діяльність державних суднобудівних підприємств у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року щодо використання і розпорядження об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

Нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти, інші документи, що регламентують діяльність Державного концерну «Укроборонпром» та державних підприємств, що належать до сфери його управління.

Фінансова та статистична звітність, первинні документи і дані бухгалтерського обліку, що стосуються діяльності державних суднобудівних підприємств, в частині використання та розпорядження об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами; договори, які уклались, виконувались у період аудиту; фінансово-господарські операції, а також елементи автоматизації обліку; система внутрішнього контролю; інші статистичні і довідкові матеріали, які характеризують стан використання і розпорядження об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

Об'єкти заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): Державне підприємство «Миколаївський суднобудівний завод» (м. Миколаїв) (далі – ДП «МСЗ»); Державне підприємство «Херсонський державний завод «Палада» (м. Херсон) (далі – ДП «Палада»); Державне підприємство «Дослідно-проектний центр кораблебудування» (м. Миколаїв) (далі – ДП «ДПЦК»).

Надіслано запити Державному концерну «Укроборонпром» (далі – Концерн) і Асоціації суднобудівників України «Укрсудпром» та опрацьовано надані відповіді.

Критерії оцінки:

щодо результативності: повнота і своєчасність виконання державними суднобудівними підприємствами покладених на них завдань щодо використання і розпорядження об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, для максимального забезпечення державних потреб у суднобудівній галузі; досягнення мети стратегічних та програмних документів з питань розвитку та функціонування суднобудівної галузі;

щодо ефективності: стан фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання – державних суднобудівних підприємств; стан використання та збереження ними державного майна; рівень досягнення економічних показників, визначених фінансовими планами та програмними документами з питань розвитку та функціонування суднобудівної галузі;

щодо законності: відповідність управлінських рішень об'єктів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) положенням чинного законодавства.

Початкові обмеження щодо проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту):

часові: 2018–2020 роки та I півріччя 2021 року;

географічні: аудит проведено на центральному (м. Київ) і регіональному рівні (міста Миколаїв, Херсон);

щодо вибору об'єктів аудиту: ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» входять до складу Концерну та є його учасниками. Кожне із цих підприємств є окремою складовою суднобудівної галузі: ДП «МСЗ» – суднобудування і судноремонт (спеціалізується на військовому кораблебудуванні, включаючи модернізацію і оновлення військового флоту); ДП «Палада» – спеціалізоване суднобудування (технічне); ДП «ДПЦК» – проектування суден (спеціалізується на військовому суднобудуванні і модернізації військового флоту).

карантинні: аудит здійснювався з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (із змінами і доповненнями), рішення Рахункової палати від 16.03.2020 № 6-1 «Про організацію роботи Рахункової палати на період здійснення заходів щодо запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» та інших нормативно-правових і розпорядчих актів, що визначають протиепідемічні заходи на території України, в окремих випадках у дистанційному режимі із застосуванням засобів електронного та телефонного зв'язку з уповноваженими особами об'єкта.

Захід державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) із зазначеного питання проводиться вперше.

Методи збирання даних: аналіз нормативно-правових, організаційно-розпорядчих, програмних та інших документів, пов'язаних з предметом аудиту; установчих, планових та звітних документів Концерну і його учасників – державних суднобудівних підприємств; первинних та інших документів, що відображають діяльність об'єктів аудиту; результатів контрольних заходів інших контролюючих органів; опрацювання матеріалів засобів масової інформації та спеціальних видань; опитування посадових осіб об'єктів аудиту.

ВСТУП

Важливим фактором забезпечення сталого розвитку економіки України є відтворення потенціалу промислового комплексу, розвиток наукоємних виробництв та забезпечення розвитку внутрішнього ринку в частині задоволення потреб держави в сучасному транспорті, зокрема морському та річковому, в інтересах вантажних і пасажирських перевезень, оборони і безпеки держави.

Після набуття незалежності Україна отримала потужну науково-виробничу базу для суднобудування, до якої входили 60 підприємств: 8 суднобудівних; 6 судового машинобудівних; 13 приладобудування; 33 науково-дослідні інститути та конструкторських бюро. Крім того, працювали 20 судноремонтних підприємств, підпорядкованих Мінтрансу, Міноборони та Держрибгоспу¹. На жаль, у подальшому стан галузі значно погіршився: військові замовлення припинилися, фінансових можливостей вітчизняних суднохідних компаній не вистачало для оновлювати флоту, були розірвані господарські зв'язки із постачальниками та споживачами продукції.

Україна поступово втрачає потенціал суднобудівної галузі. Так, залишилося лише 15 галузевих науково-дослідних інститутів та конструкторських бюро, переважна більшість яких здійснює проектування суден тільки для іноземних компаній. Незважаючи на вжиття державою протягом двох десятиріч заходів, зокрема запровадження пільгових режимів оподаткування, надання пільг та преференцій, галузь не розвивається.

На сьогодні в країні на суднобудівних підприємствах працює майже 6 тис. осіб, що становить 6,4 відс. аналогічного показника 1990 року. Через втрати кадрів конкурентоспроможність підприємств галузі вкрай низька. Практично всі вітчизняні суднобудівні підприємства технологічно відстають від конкурентів країн Європи та Азії, в яких системно застосовують заходи підтримки національного суднобудування (інформація наведена в додатку 1).

Як наслідок, за останні три роки вітчизняними суднобудівними підприємствами побудовано лише 42 судна (менше 10 відс. потенціалу підприємств). **Серед головних причин незадовільного стану більшості підприємств суднобудівної галузі – відсутність системного підходу до реалізації державної політики щодо підтримки та розвитку суднобудівної промисловості.**

¹ За даними Асоціації суднобудівників України «Укрсудпром».

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ПРОГРАМНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ СУДНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

1.1. Нормативно-правове регулювання питань державної підтримки суднобудівної промисловості

Законом України від 23.12.1997 № 774/97-ВР «Про державну підтримку суднобудівної промисловості України»² суднобудування визнано пріоритетною галуззю економіки України та надано право Кабінету Міністрів України виступати від імені держави гарантом виконання зобов'язань підприємств суднобудівної промисловості за іноземними кредитами, що надаються іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, а також зобов'язань перед іноземними замовниками за зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

У 1999 році з метою ефективного використання виробничого, науково-технічного та експортного потенціалу вітчизняного суднобудування і підвищення його конкурентоспроможності, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, у тому числі іноземних, зниження витрат на будівництво суден і поповнення обігових коштів суднобудівних підприємств прийнято Закон України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості»³ (набрав чинності 01.01.2000), яким для підприємств галузі на період до 01.01.2005, а в подальшому до **2012 року**⁴ запроваджувалася низка заходів державної підтримки, зокрема податкових пільг та преференцій.

На виконання частини другої статті 1 цього Закону Кабінетом Міністрів України затверджено⁵ перелік суднобудівних підприємств, для яких запроваджуються заходи державної підтримки суднобудівної промисловості (у різні періоди 22–24 підприємства), до якого також **включено суднобудівні підприємства, що є об'єктами цього аудиту.**

У 2000 році в Миколаєві у межах земельних ділянок, наданих у користування суднобудівним підприємствам, визначеним Законом України «Про спеціальну економічну зону «Миколаїв»,⁶ створено спеціальну економічну зону «Миколаїв» та запроваджено спеціальний правовий режим економічної діяльності. **Суб'єктам цієї економічної зони надавалися пільги щодо сплати ввізного мита, податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, плати за землю тощо.**

Заходи державної підтримки суднобудівної промисловості, передбачені законами України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості» та «Про спеціальну економічну зону «Миколаїв», в окремих випадках мали позитивний вплив. Зокрема, забезпечено зростання обсягів сплачених підприємствами галузі до бюджету платежів і зборів. У 2000–

² Набрав чинності 10.01.1998.

³ Закон України від 18.11.1999 № 1242-XIV.

⁴ Закон України від 15.06.2004 № 1766-IV.

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України від 21.12.2005 № 1256.

⁶ Закон України від 13.07.2000 № 1909-III.

2005 роках експорт суднобудівної продукції збільшився в 3,5 раза, а середня заробітна плата в галузі – у 3 рази⁷.

Водночас у цей період державна підтримка суднобудівної промисловості була несистемною і непослідовною. Пільговий режим спеціальної економічної зони «Миколаїв» скасовано у 2005 році⁸. Протягом одинадцяти років дії Закону України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості» (до 01.01.2012) значно зменшилася кількість податкових пільг і преференцій або їх припинено взагалі законодавчими актами (зокрема, законами про державний бюджет на відповідний рік)⁹. Отже, цей Закон перетворився на формальний документ, який не мав правових наслідків при реалізації.

Прийнятим у 2012 році Митним кодексом України¹⁰ вітчизняні підприємства суднобудівної промисловості до 01.01.2016 звільнено від оподаткування ввізним митом при ввезенні на митну територію України та поміщенні в митний режим імпорту устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України для використання у господарській діяльності, за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України¹¹. З 2018 року загальний строк переробки товарів на митній території України для підприємств суднобудівної промисловості збільшено з 365 до 730 днів¹².

Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»¹³ до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні на 2011–2021 роки віднесено, зокрема, освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку суднобудування (пункт 2 частини першої статті 4 Закону). При цьому зазначено, що середньострокові пріоритетні

⁷ Звіт про результати аналізу виконання Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки (постанова Колегії Рахункової палати від 08.10.2007 № 24-6).

⁸ Закон України від 25.03.2005 № 2505-IV «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України».

⁹ Наприклад, Законом України від 25.03.2005 № 2505-IV «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» фактично скасовано особливий режим оподаткування, збережено тільки механізм оподаткування авансових платежів та часткове звільнення у 2007 році від сплати земельного податку на рівні 25 відс. діючих ставок.

¹⁰ Підпункт 6 пункту 4 розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України від 13.04.2012 № 4495-VI.

¹¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 28.05.2012 № 466 «Про затвердження переліку устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України вітчизняними підприємствами суднобудівної промисловості (клас 35.11, група 35 КВЕД ДК 009:2005) для використання у господарській діяльності, які тимчасово звільняються від оподаткування ввізним митом під час ввезення на митну територію України та поміщення в митний режим імпорту».

¹² Закон України від 13.03.2018 № 2321-VIII «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо збереження та розвитку вітчизняної суднобудівної промисловості».

¹³ Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

напрями загальнодержавного і галузевого рівнів реалізуються шляхом формування та виконання державних цільових програм, державного замовлення та окремих інноваційних проєктів (стаття 6 Закону).

Довідково. На виконання вказаного Закону Кабінет Міністрів України у 2012 році затвердив середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012–2016 роки¹⁴, серед яких передбачено і створення нових поколінь техніки і технологій в суднобудівній галузі. Головним розпорядникам бюджетних коштів доручалося враховувати ці напрями під час формування і виконання замовлення на проведення відповідних проєктних та конструкторських робіт за рахунок коштів держбюджету. Фактично, за напрямами реальних заходів не вжито.

У 2012 році прийнято Закон України «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості»¹⁵, яким суднобудування визнано пріоритетною галуззю економіки України та запроваджено з 01.01.2013 до 01.01.2023 економічний експеримент з метою створення підприємствам суднобудівної промисловості України умов, необхідних для збільшення обсягу виробництва та надходжень до державного бюджету, за рахунок підвищення ефективності та конкурентоспроможності продукції суднобудування (стаття 1 Закону).

Довідково. Статтею 3 вказаного Закону визначено основні напрями державної підтримки суднобудівної промисловості, зокрема: 1) створення умов для відновлення конкурентоспроможності підприємств суднобудування; 2) надання державних гарантій рішенням Уряду за іноземними кредитами, що надаються іноземними державами, банками, МФО, а також зобов'язань перед іноземними замовниками за зовнішньоекономічними договорами (контрактами); 3) здешевлення кредитів шляхом часткової компенсації ставки за кредитами комерційних банків; 4) надання пільг зі сплати податків і зборів та/або встановлення спеціальних режимів оподаткування; 5) звільнення від податку на додану вартість та мита операцій із ввезення на митну територію України товарів (продукції), які використовуються для будівництва, ремонту, модернізації морських, річкових суден та інших плаваючих засобів, якщо такі товари не виробляються підприємствами на території України; 6) стимулювання підвищення рівня заробітної плати в галузі; 7) підвищення рівня державних замовлень, у т. ч. державних оборонних замовлень; 8) стимулювання продажу продукції суднобудування на експорт; 9) надання інших видів державної підтримки, не забороненої законодавством України та міжнародними угодами.

Закон України «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості» не діє через відсутність конкретних механізмів підтримки та відповідальних за реалізацію передбачених ним заходів.

1.2. Програмне забезпечення питань розвитку суднобудівної промисловості

Аналіз нормативно-правової бази засвідчив: питання розвитку суднобудівної промисловості у численних документах стратегічного та програмного характеру висвітлено в основному декларативно, що не забезпечує ефективного та результативного виконання заходів у цій сфері.

¹⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2012 № 294.

¹⁵ Закон України від 06.09.2012 № 5209-VI «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості» (набрав чинності 01.01.2013).

У травні 2008 року РНБО розглянуто комплекс проблем, пов'язаних із розвитком України як морської держави, і доручено Кабінету Міністрів України, зокрема, розробити та внести в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України до 01.10.2008 законопроект про Державну цільову програму розвитку кораблебудування на період до 2035 року¹⁶.

Цей законопроект Кабінетом Міністрів України не розроблено, натомість у 2009 році схвалено Стратегію розвитку суднобудування на період до 2020 року¹⁷ (далі – Стратегія) та Концепцію Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку кораблебудування на період до 2035 року¹⁸ (далі – Концепція), у яких зазначалось про різке погіршення фінансово-економічного становища підприємств суднобудівної галузі, зменшення обсягу виробництва та збиткову діяльність, наголошувалось на необхідності реформування галузі, збереженні та розвитку вітчизняного кораблебудування і суміжних галузей промисловості. При цьому Стратегією передбачалося здійснити реформування, зокрема, шляхом утворення державних господарських науково-виробничих об'єднань (концернів, корпорацій тощо) із залученням науково-дослідних і дослідно-конструкторських установ та організацій; розвитку науково-технічного і виробничого потенціалу; проведення комплексної модернізації та технічного переоснащення підприємств галузі. Концепцією ж передбачалася реконструкція капітальних споруд та модернізація і переоснащення діючого виробництва; розроблення та впровадження нових технологій будівництва кораблів; створення нової та модернізація наявної науково-експериментальної бази; розроблення стандартів з кораблебудування та підвищення кваліфікації інженерно-технічних та робітничих кадрів; реконструкція та технологічне переоснащення машинобудівного і приладобудівного комплексу у сфері кораблебудування тощо. **Обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації заходів, які мали здійснюватися, визначено тільки Концепцією і лише до 2015 року – 2569,38 млн грн, з них з держбюджету – 1015,37 млн грн, із позабюджетних джерел – 1554,01 млн гривень.**

Мінпромполітики на підставі Концепції доручено до 30.06.2009 разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити проєкт Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку кораблебудування на період до 2035 року та подати його Уряду.

Міністерством у встановлені строки проєкт Загальнодержавної програми не розроблено, а наприкінці 2010 року Мінпромполітики реорганізовано у Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном, яке не відповідало за промислову політику країни.

У 2009 році Урядом також затверджено **Морську доктрину України на**

¹⁶ Абзац другий підпункту «а» підпункту 16 пункту 3 рішення РНБОУ від 16.05.2008 «Про заходи щодо забезпечення розвитку України як морської держави», уведеного в дію Указом Президента України від 20.05.2008 № 463.

¹⁷ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 № 581-р.

¹⁸ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 № 671-р.

період до 2035 року¹⁹, що передбачала (редакція від 18.12.2018)²⁰ відродження суднобудування, зокрема, шляхом розроблення і виконання комплексної програми розвитку суднобудування та судноремонту на період до 2035 року, яку не розроблено.

Довідково. Доктрина визначала такі, зокрема, пріоритетні завдання держави у галузі суднобудування та судноремонту: сприяння збалансуванню виробничо-технологічної структури підприємств, технологічній і технічній модернізації верфей, активізації науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності; оптимізація діяльності підприємств галузі шляхом розроблення ефективних фінансово-економічних та організаційно-правових механізмів (система оподаткування, державна гарантія кредитування); державне фінансування розроблення типових проєктів універсальних суден та суден спеціального призначення; всебічне сприяння розвитку в державі національного суднобудування та відповідної наукової діяльності, зокрема з урахуванням потреб оборони.

Необхідно зазначити, що питання залучення інвестицій у судноплавство, суднобудування та судноремонт було включено до плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік²¹. Вирішення цього питання залежало від виконання заходів з реформування системи управління морським та річковим транспортом, торгівельним судноплавством тощо. Відповідними планами Уряду на наступні роки це питання не окреслювалося (не передбачалось).

Крім того, на державному рівні **приймалися стратегічні та програмні документи, що мали вплинути на розвиток кораблебудування як сектору оборонно-промислового комплексу.**

У 2011 році Уряд затвердив Державну цільову оборонну програму будівництва кораблів класу «корвет» за проєктом 58250²², відповідно до якої ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» на замовлення Міністерства оборони України мало побудувати чотири корвети. Орієнтовний обсяг фінансування цієї Програми становив майже 32 млрд грн за рахунок коштів державного бюджету. Однак через брак коштів розпочато будівництво лише одного корвета, стан готовності якого – майже 17 відсотків. Будівництво не завершено, ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» з 15.07.2021 припинило діяльність²³.

У 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 № 398-р схвалено основні напрямки розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період²⁴ і передбачено нарощування

¹⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 07.10.2009 № 1307 «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року».

²⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1108 «Про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року» (набрала чинності 28.12.2018).

²¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2016 № 418-р (пункт 9 розділу III «Модернізація інфраструктури» плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік»).

²² Постанова Кабінету Міністрів України від 09.11.2011 № 1150 «Про затвердження Державної цільової оборонної програми будівництва кораблів класу «корвет» за проєктом 58250».

²³ <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search/person-result>

²⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 № 398-р «Про схвалення основних напрямків розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період».

корабельного складу Військово-Морських Сил шляхом розроблення і будівництва, зокрема, кораблів, катерів і суден забезпечення, в тому числі за участі виробників країн-партнерів, або отримання їх у рамках міжнародної технічної допомоги багатопільового корабля класу «корвет»; катерів різного призначення; десантних кораблів різних класів; кораблів і катерів патрульного класу; нових типів суден забезпечення різного призначення. Передбачено також проведення модернізації та планових ремонтів бойових кораблів, катерів та суден забезпечення, що перебувають у складі Збройних Сил України та інших військових формувань сектору безпеки і оборони.

У 2018 році Урядом схвалено Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року, в якій, зокрема, зазначено: неодноразові зміни підходів до управління підприємствами оборонної промисловості призвели до відсутності стратегії розвитку підприємств, узгодженої із загальнодержавною військово-промисловою політикою²⁵. Серед напрямів реалізації Стратегії визначено оптимізацію системи державного управління за рахунок забезпечення невід'ємності політики управління підприємствами від державної політики розвитку оборонно-промислового комплексу; оптимізацію управління активами підприємств; орієнтацію на конкретні цілі та пріоритети за кожним виробничим сегментом (у тому числі кораблебудівним) у рамках здійснення управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі; оновлення виробничих фондів; збільшення темпів та обсягів виробництва; визначення пріоритетів фінансування діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням завдань державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу і розвитку озброєння та військової техніки тощо.

Концерн 28.09.2021 презентував²⁶ Стратегію розвитку суднобудівної промисловості до 2030 року, у якій зазначено, що в Україні планується будівництво патрульних та артилерійських катерів, ракетних катерів, корветів та фрегата, для чого необхідно, зокрема, визначити центральний орган виконавчої влади, відповідальний за сферу суднобудування, забезпечити максимальну локалізацію виробництва у межах спільних проєктів з іноземними партнерами, оновити науково-технічну базу і забезпечити систему дешевого кредитування під довгострокові капіталомісткі та наукоємні проєкти із суднобудування для потреб Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Крім того, для розвитку цивільного флоту в Україні потрібно оновити парк суден. Загалом для вітчизняних потреб необхідно збудувати 240 нових суден.

Отже, нормативно-правове регулювання питань розвитку та державної підтримки суднобудівної промисловості є недосконалим. Незважаючи на те, що суднобудування законодавством визначено пріоритетною галуззю економіки України і для її підтримки на державному рівні неодноразово вживалися різні заходи, зокрема запроваджувалися

²⁵ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 442-р «Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року».

²⁶ <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/28/678258/>

податкові пільги та преференції, галузь належно не розвивається, оскільки ці заходи не мають системності та послідовності.

Запроваджений у 2000 році пільговий режим спеціальної економічної зони «Миколаїв» скасовано у 2005 році. Більшість податкових пільг і преференцій, передбачених Законом України від 18.11.1999 № 1242-XIV «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості», скасовано іншими законодавчими актами. Закон України від 06.09.2012 № 5209-VI «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості», яким до 01.01.2023 для галузі мали бути запроваджені численні заходи державної підтримки, на час аудиту не діяв через відсутність конкретних механізмів підтримки та відповідальних виконавців за реалізацію передбачених заходів.

Численними документами стратегічного та програмного характеру питання розвитку суднобудівної промисловості висвітлено переважно декларативно, що не забезпечує ефективного та результативного виконання заходів у цій сфері. Як наслідок, кризові явища у діяльності окремих підприємств галузі поглиблюються. При цьому суднобудівної галузі як єдиного збалансованого технологічно сучасного комплексу в Україні немає.

2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНЦЕРНУ «УКРОБОРОНПРОМ» ЯК СУБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ – УЧАСНИКАМИ КОНЦЕРНУ

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1221 «Про утворення Державного концерну «Укроборонпром»²⁷ з метою підвищення ефективності функціонування державних підприємств, які провадять господарську діяльність у сфері розроблення, виготовлення, реалізації, ремонту, модернізації та утилізації озброєння, військової і спеціальної техніки та боєприпасів і беруть участь у військово-технічному співробітництві з іноземними державами, Уряд утворив Державний концерн «Укроборонпром», до складу якого у 2011 році²⁸, зокрема, включено державні підприємства²⁹, що були об'єктами цього аудиту.

Довідково. У періоді, який перевірявся, посаду генерального директора Концерну обіймали Романов Р. А. – по 12.02.2018; Букін П. Ю. – з 21.02.2018 по 30.08.2019; А. Абронавичус – з 30.08.2019 по 06.10.2020; Фоменко І. О. – в. о. генерального директора з 06.10.2020 по 03.12.2020; Гусев Ю. В. – з 03.12.2020 і на час аудиту.

Особливості та правові засади управління об'єктами державної власності в

²⁷ Набрала чинності 12.01.2011.

²⁸ Постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.2011 № 374 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1221».

²⁹ Державне підприємство «Суднобудівний завод ім. 61 комунара» (на сьогодні – ДП «МСЗ»); Херсонський державний завод «Палада» (на сьогодні – ДП «Палада») та Казенне підприємство «Дослідно-проектний центр кораблебудування» (на сьогодні – ДП «ДПЦК»).

оборонно-промислового комплексу визначено Законом України від 16.06.2011 № 3531-VI «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промислового комплексу» (далі – Закон № 3531).

Статтею 3 Закону № 3531 встановлено, що **суб'єктами управління об'єктами державної власності в оборонно-промислового комплексу є Кабінет Міністрів України та Концерн. До об'єктів управління державної власності в оборонно-промислового комплексу належить, зокрема, майно державних підприємств оборонно-промислового комплексу, які входять до складу Концерну** (абзац другий пункту 1 частини першої статті 2 Закону № 3531). При цьому **Концерн є уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промислового комплексу** (пункт 1 частини першої статті 4 Закону № 3531).

Частиною першою статті 7 Закону № 3531 визначено функції Концерну щодо управління об'єктами державної власності в оборонно-промислового комплексу. Аудит засвідчив: **окремі функції, визначені Законом № 3531, виконувалися Концерном неналежним чином або не виконувалися взагалі, зокрема:**

➤ Пунктом 1 частини першої статті 7 Закону № 3531 передбачено, що Концерн здійснює регулювання, контроль та координацію діяльності його учасників.

Концерн не запровадив на ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» системи контролю, яка забезпечує перевірку ефективності та виконання управлінських рішень, виявлення та усунення відхилень у фінансово-господарській діяльності та бухгалтерському обліку, а також контроль за наявністю та використанням матеріальних ресурсів підприємств. У періоді, який перевірявся, Концерн контрольних заходів на ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» не здійснював.

➤ Пунктом 6 частини першої статті 7 Закону № 3531 визначено, що Концерн затверджує річні фінансові та інвестиційні плани, а також інвестиційні плани на середньострокову перспективу (3-5 років) учасників Концерну та здійснює контроль за їх виконанням у встановленому порядку.

У порушення вимог абзацу другої частини другої статті 75 Господарського кодексу України Концерном не забезпечено своєчасного затвердження фінансових планів державних підприємств. Фінансовий план ДП «МСЗ» на 2018 рік затверджено на 10 місяців пізніше встановленого терміну³⁰, на 2019 рік – на один місяць, на 2021 рік – на два місяці. Концерном для ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» інвестиційні плани на 2018–2021 роки та на середньострокову перспективу (3–5 років) не затверджувалися.

➤ Пунктом 13 частини першої статті 7 Закону № 3531 встановлено, що Концерн забезпечує проведення щорічних аудиторських перевірок діяльності його учасників.

У 2018–2020 роках Концерном не забезпечено проведення щорічних аудиторських перевірок діяльності ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК».

³⁰ До 1 вересня року, що передуює плановому, якщо інше не передбачено законом.

➤ Пунктом 18 частини першої статті 7 Закону № 3531 передбачено, що Концерн виявляє державне майно, яке тимчасово не використовується Концерном та його учасниками, та вносить пропозиції щодо його подальшого використання.

Концерном не приймалися рішення щодо подальшого використання державного майна окремих учасників. Так, ДП «МСЗ» у виробничому процесі не використовуються майже 55 га землі, а також будівлі (об'єкти) загальною площею 142,3 тис. кв. м; ДП «Палада» – чотири об'єкти загальною площею 1,5 тис. кв. м.

➤ Пунктом 21 частини першої статті 7 Закону № 3531 визначено, що Концерн забезпечує в установленому порядку проведення інвентаризації майна Концерну та його учасників.

Щорічна інвентаризація проводилась учасниками Концерну на підставі вимог чинного законодавства. При цьому накази (рішення) Концерну щодо забезпечення інвентаризації **не приймалися, а результати щорічних інвентаризацій учасників Концерну не узагальнювались та не аналізувались.**

➤ Пунктом 22 частини першої статті 7 Закону № 3531 визначено, що Концерн забезпечує оформлення прав на земельні ділянки та уточнення меж земельних ділянок учасників Концерну.

Концерном станом на 01.09.2021 не забезпечено належного контролю за виконанням власного наказу від 05.06.2014 № 140 щодо проведення державної реєстрації прав на земельні ділянки учасників Концерну³¹. ДП «ДПЦК» державну реєстрацію речових прав на земельну ділянку площею 4648 кв. м не здійснено. ДП «МСЗ» не забезпечено оформлення речових прав на п'ять із дев'яти земельних ділянок³². ДП «Палада» не забезпечено оформлення права власності на 76 об'єктів нерухомого майна та права постійного користування земельними ділянками загальною площею 419380 кв. м, які не мають кадастрового номера.

➤ Пунктом 27 частини першої статті 7 Закону № 3531 передбачено, що Концерн провадить діяльність із залучення інвесторів, зокрема іноземних, розробляє інвестиційні проекти та контролює їх реалізацію, бере участь у залученні коштів з фінансових ринків, зокрема міжнародних, визначає джерела формування та використання фондів інвестиційного та інноваційного розвитку.

У досліджуваному періоді **Концерн не провадив діяльності щодо залучення інвестиційних ресурсів для підприємств-учасників.** При цьому Концерн у 2018–2020 роках відволік фінансові ресурси підприємств-учасників на надання збитковим ДП «МСЗ» і ДП «Палада» безвідсоткової поворотної

³¹ Наказом зобов'язано учасників Концерну до 01.12.2014 забезпечити оформлення права постійного користування земельними ділянками, які використовуються без належного оформлення, та забезпечити оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна.

³² За поясненнями підприємства, ці ділянки не плануються до використання у виробничій діяльності, а будуть відчужуватися, у зв'язку з чим підприємство не вбачає за необхідне витратити кошти на оформлення речових прав на ділянки.

фінансової допомоги на суму 108,7 та 20,0 млн грн відповідно. Ці кошти підприємствами використано на погашення заборгованості із заробітної плати, а не на поліпшення виробничих процесів і розвиток матеріальної бази.

Згідно з Господарським кодексом України (частина восьма статті 73) **державне унітарне підприємство має оприлюднювати інформацію про свою діяльність**, крім випадків, установлених законом, шляхом розміщення її **на власній вебсторінці (вебсайті) або на офіційному вебсайті суб'єкта управління** у строки та в порядку, які визначені Кабінетом Міністрів України. **Відповідальність за оприлюднення та достовірність інформації, визначеної цією статтею, несе керівник державного унітарного підприємства** відповідно до законів України та умов укладеного з ним контракту.

Порядок оприлюднення інформації про діяльність державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.11.2016 № 1067 (далі – Порядок № 1067).

Господарським кодексом України (частина восьма статті 73) і Порядком № 1067 встановлено, що оприлюдненню підлягає, зокрема, така інформація: цілі діяльності державного підприємства та стан їх досягнення; квартальна, річна фінансова звітність державного підприємства за останні три роки; аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності державного підприємства за останні три роки; статут державного підприємства у чинній редакції, а також у редакціях, що діяли раніше; біографічна довідка керівника державного підприємства; річні звіти наглядової ради та керівника державного унітарного підприємства; відомості про договори, учасником яких є державне підприємство, інформація про які підлягає оприлюдненню відповідно до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів».

За результатами дослідження дотримання ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК» вимог частини восьмої статті 73 Господарського кодексу України і Порядку № 1067 щодо оприлюднення на власних вебсайтах або на вебсайті суб'єкта управління інформації про свою діяльність встановлено, що, за винятком ДП «ДПЦК», яке розміщує окрему інформацію про діяльність на власному вебсайті, інші підприємства інформацію не оприлюднюють. Сайт Концерну також не містить відповідної інформації.

Отже, **через неналежний контроль Концерну як суб'єкта управління керівниками ДП «МСЗ» і ДП «Палада» не забезпечено в повному обсязі, а керівником ДП «ДПЦК» – частково виконання вимог частини восьмої статті 73 Господарського кодексу України і Порядку № 1067** і, як наслідок, не забезпечено належної прозорості діяльності підприємств.

Законом України від 13.07.2021 № 1630-IX «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності»³³ визначено особливості правового, економічного та

³³ Набрав чинності 06.10.2021.

організаційного регулювання перетворення Концерну в акціонерне товариство, державних унітарних підприємств, у тому числі казенних підприємств, що входять до його складу, – у господарські товариства, управління і розпорядження їхнім майном.

Довідково. Законом запроваджується модель корпоративного управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі України відповідно до рекомендацій з корпоративного управління суб'єктами господарювання Організації економічного співробітництва та розвитку, формування передумов для підвищення конкурентоспроможності підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності, створення умов для залучення інвестицій в оборонно-промисловий комплекс.

Водночас із трьох підприємств, діяльність яких досліджено під час аудиту, лише одне є прибутковим, інші мають фінансово-економічні проблеми і заборгованість, зокрема із заробітної плати, низьку ліквідність, відсутні обігові кошти і замовлення. ДП «МСЗ» взагалі перебуває в стадії банкрутства. Отже, для досягнення мети Закону України від 13.07.2021 № 1630-IX «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності» необхідно вирішити питання оздоровлення окремих державних підприємств – учасників Концерну.

Концерн уже більше десяти років є суб'єктом управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. При цьому управління ДП «МСЗ» і ДП «Палада», які входять до складу Концерну та є його учасниками, здійснювалося недостатньо ефективно. У періоді, який перевірявся, Концерном не забезпечено належного та в повному обсязі виконання повноважень з управління об'єктами державної власності (майном державних підприємств оборонно-промислового комплексу, які входять до його складу), що негативно позначалося на діяльності ДП «МСЗ» і ДП «Палада».

3. РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ СУДНОБУДІВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ АКТИВАМИ, ЩО МАЮТЬ ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

3.1. Державне підприємство «Миколаївський суднобудівний завод»

ДП «МСЗ» – це підприємство з-понад двохсоттридцятирічною історією, яке за своїм виробничим потенціалом належало до найбільших суднобудівних підприємств країни. Завод розташовано у м. Миколаєві на березі річки Інгул, його територія становить 182,6 га, у тому числі промислова – 162,6 га (включаючи водну акваторію – 40,7 га), об'єкти соціальної інфраструктури – 20,0 га. Довжина причальних стінок, обладнаних необхідною інфраструктурою – 1248 м. Технологічні можливості заводу забезпечували будівництво сучасних суден. Водночас на сьогодні із трьох стапелів заводу два найстаріші перебувають у непридатному стані і підлягають демонтажу, третій стапель із 1993 року заблоковано недобудованим судном, щодо якого з іноземним замовником досі

тривають судові спори. З 2009 року не побудовано жодного нового корабля, здійснюються лише ремонтні роботи.

Загальна характеристика матеріально-технічної бази ДП «МСЗ»

Аналіз структури основних засобів ДП «МСЗ» засвідчив, що понад 94 відс. – це машини та обладнання, ступінь зношеності яких становить **73,9–76,0 відс.**, майже **6 відс.** – будівлі, споруди та передавальні пристрої, ступінь зношеності яких – **97–100 відсотків**. Загальний коефіцієнт зносу основних засобів – **80,9 відсотка**.

Станом на 01.09.2021 із **5405 об'єктів основних засобів підприємства понад 1610 (29,9 відс.) перебували у неробочому стані**. Так, із **181 крана експлуатується лише 16**, решта потребує проведення експертних обстежень і перебуває в неробочому стані.

Стан залізничного господарства критичний. Із чотирьох наявних тепловозів два потребують капітального ремонту, третій розукомплектований через крадіжки, четвертий непридатний до експлуатації. Внаслідок крадіжок та реалізації за борги частини майна підприємства (залізничної колії) **залізнична мережа ДП «МСЗ» зменшилась на 13,2 кілометра**. На час аудиту колія зберіглась частково, доступ нею ззовні на підприємство не є можливим. Крім того, через тривале невикористання мережа колій потребує повного капітального ремонту та відновлення.

Встановлено, що **залізнична мережа в повному обсязі обліковується на підприємстві**, щороку інвентаризаційна комісія констатує факт нестачі основних засобів. Крім того, незважаючи на те, що об'єкт під'їзного шляху від підприємства до станції «Терновка» не відповідає пункту 4 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»³⁴, згідно з яким об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього, залізничну мережу **переоцінено та нараховано амортизаційні відрахування**. Внаслідок переоцінки вартість мережі збільшилась у **187 разів (з 633,1 до 118,8 млн гривень)**. За поясненнями підприємства, з липня 2021 року об'єкт під'їзного шляху від ДП «МСЗ» до станції «Терновка» списано з обліку, амортизаційні відрахування не нараховуються.

Складські приміщення підприємства використовуються за призначенням, але їхній стан аварійний (руйнуються стіни, підлога та дахи), потрібен капітальний ремонт.

На балансі ДП «МСЗ» обліковується 70 од. автотранспорту (знос від 80 до 90 відс.), з яких використовується тільки 16 од., решта в неробочому стані.

Отже, **матеріально-технічна база ДП «МСЗ» повністю застаріла, потребує реконструкції та модернізації**. Наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є неконкурентоспроможними. З 1997 року підприємство офіційно перебуває у стані банкрутства.

³⁴ Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92.

Фінансово-господарська діяльність ДП «МСЗ»

Чинну редакцію Статуту ДП «МСЗ» затверджено Концерном³⁵ у 2018 році, розмір статутного капіталу підприємства – 236,8 млн гривень. Управління (керівництво) ДП «МСЗ» здійснює генеральний директор Калашніков В. М., призначений Концерном у 2018 році шляхом укладання контракту від 30.03.2018 № 2к/18.

У 2020 році на ДП «МСЗ» за погодженням з Концерном запроваджено нову структурну схему управління. Усі виробничі цехи об'єднано у два структурні підрозділи: 1) корпусне виробництво – СП «Азимут»; 2) добувочне виробництво – СП «Бриг». До складу підприємства також входять відокремлені госпрозрахункові структурні підрозділи без створення юридичних осіб (учбовий центр та об'єкти соціальної інфраструктури³⁶).

Основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «МСЗ» у 2018–2020 роках і I півріччі 2021 року наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Інформація про основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «МСЗ» у 2018–2020 роках і I півріччі 2021 року

тис. грн					
№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	I півріччя 2021 року
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	19 709	28 293	51 294	4 909
2	Собівартість реалізованої продукції	17 301	22 335	47 925	3 957
3	Валовий прибуток	2 408	5 958	3 369	952
4	Інші операційні доходи	62 286	110 564	50 649	25 379
5	Інші операційні витрати	157 325	142 803	227 131	116 361
6	Інші витрати (адміністративні, на збут, інше)	2 677	6 886	4 807	3 276
7	Інші фінансові та інші доходи	1 281	2 788	0	0
8	Фінансовий результат від операційної діяльності (- / +)	-94 027	-30 379	-177 920	-93 306
Заборгованість					
9	Кредиторська	800530	766498	880321	961095
10	Прострочена кредиторська заборгованість	792787	674196	873447	791059
11	За спожиті комунальні послуги	27352	26451	26511	26500
12	Дебіторська	24107	31908	21581	18201
13	Прострочена дебіторська заборгованість	20563	29774	20542	15040
Чисельність					
14	Середньооблікова чисельність, в тому числі	500	311	270	265
	робітників	309	195	172	167

Дані таблиці 1 свідчать: діяльність ДП «МСЗ» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року була стабільно збитковою. Сума збитків 2018 року становила 94027,0 тис. грн, 2019 року – 30379,0 тис. грн, 2020 року – 177920,0 тис. грн, в I півріччі 2021 року – 93306,0 тис. гривень. Зменшення суми збитків підприємства у 2019 році пов'язано із отриманням від Концерну

³⁵ Наказ Державного концерну «Укроборонпром» від 12.06.2018 № 186.

³⁶ Санаторій-профілакторій «Інгул»; виробничий структурний підрозділ «База відпочинку «Чорноморка» та риболовно-спортивна база «Волоська коса»; дитячий оздоровчий центр «Комунаровець»; готель «Офіс-2» (м. Миколаїв). Працює санаторій-профілакторій «Інгул» та виробничий структурний підрозділ «База відпочинку «Чорноморка».

фінансової допомоги.

Структура доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства є нестабільною, обсяги виробничої діяльності – недостатніми. Так, валовий дохід за 2018–2020 роки коливався на рівні 18,3–17,2 відс. запланованого. При цьому дохід від реалізації продукції на внутрішньому ринку становив 19,9–12,8 відс. плану, реалізації продукції для оборонних відомств – 18,3–17,2 відс. плану. Реалізація продукції на зовнішні ринки не здійснювалася. Аналогічні тенденції зберігалися і в I півріччі 2021 року.

Серед чинників, які негативно впливали на виробничу діяльність підприємства, були затримки з оформленням документів на ведення портової діяльності, оформленням договорів на ремонт кораблів, відкриття дільниці портового перевантажувального комплексу; в прийнятті рішень щодо реалізації з I кварталу 2020 року програми будівництва кораблів класу «корвет».

На загальний фінансовий результат діяльності ДП «МСЗ» вплинули, зокрема, показники «Інші операційні доходи» та «Інші операційні витрати». Показник «Інші операційні доходи» у 2018 році становив 74,8 відс. усіх доходів, у 2019 році – 78,1 відс., у 2020 році – 49,7 відс., за I півріччя 2021 року – 83,8 відсотка.

Формування показника «Інші операційні доходи» відбувалося за рахунок доходів від операційно-курскових різниць; реалізації оборотних активів; операційної оренди активів; діяльності об'єктів соціальної інфраструктури; списання кредиторської заборгованості. При цьому питома вага чистого доходу від реалізації продукції в загальній сумі доходів, отриманих від усіх видів діяльності, становила у 2018 році – 23,7 відс. усіх доходів, у 2019 році – 20,0 відс., у 2020 році – 50,3 відс., за I півріччя 2021 року – 16,2 відсотка.

Показник «Інші операційні витрати» формувався здебільшого за рахунок нерозподілених загальновиробничих витрат, пільгових пенсій за списками № 1 та № 2, нарахованих штрафних санкцій, списаної дебіторської заборгованості з терміном позовної давності, що минув, і становив у 2018 році – 88,7 відс. усіх витрат, у 2019 році – 83,0 відс., у 2020 році – 81,2 відс., за I півріччя 2021 року – 94,1 відсотка.

Наведене свідчить, що у 2018–2020 роках і I півріччі 2021 року діяльність ДП «МСЗ» спрямовувалась не на виконання основних виробничих завдань, доходи і витрати підприємства формувались за рахунок інших невиробничих чинників.

Через нестабільний фінансовий стан ДП «МСЗ» майже у два рази зменшено середньооблікову чисельність працівників підприємства, у тому числі робітників – у 1,8 раза, що призвело до залучення сторонніх організацій і фахівців для виконання робіт з ремонту суден та кораблів.

Рівень оплати праці на підприємстві незадовільний. Середньомісячна заробітна плата у 2018 році становила 4130,4 грн, у 2019 році – 8517 грн (у 2 рази більше, ніж у 2018 році), у 2020 році – 6847,8 грн (зменшилась на 19,6 відс.), у I півріччі 2021 року – 7741,7 грн (збільшилась на 24,6 відсотка).

У зв'язку з незадовільним фінансово-економічним становищем підприємства, відсутністю власних оборотних грошових активів для фінансування виробничої діяльності та неможливістю залучення зовнішніх фінансових ресурсів, Концерн надавав ДП «МСЗ» фінансову допомогу. У 2019–2020 роках та I півріччі 2021 року Концерном на підставі трьох договорів надано ДП «МСЗ» безвідсоткову поворотну фінансову допомогу на загальну суму 108,7 млн гривень. Ці кошти ДП «МСЗ» переважно спрямовано на погашення заборгованості із заробітної плати працівникам. Станом на 01.07.2021 ДП «МСЗ» повернено Концерну лише 2,9 млн грн (2,7 відс. загальної суми отриманих коштів).

Довідково. У 2013–2020 роках та I півріччі 2021 року Концерн надав ДП «МСЗ» 145,1 млн грн безвідсоткової поворотної фінансової допомоги.

Надана допомога лише тимчасово покращила фінансовий стан підприємства і зменшила соціальну напругу. Тенденції до накопичення зобов'язань, у тому числі з розрахунків із заробітної плати, не змінилися. Так, у 2020 році загальний обсяг зобов'язань ДП «МСЗ» зростає, зокрема, за рахунок збільшення заборгованості з платежів до бюджету, розрахунків із страхування та з оплати праці. Тільки наприкінці 2020 року підприємством погашено борги із заробітної плати.

Обсяг кредиторської заборгованості ДП «МСЗ» залишався стабільно високим: 2018 рік – 800530,0 тис. грн, 2019 рік – 766498,0 тис. грн, 2020 рік – 880321,0 тис. грн, I півріччя 2021 року – зросла до 961095,0 тис. грн (у 1,2 раза порівняно з 2018 роком). **Значні обсяги кредиторської заборгованості ДП «МСЗ» свідчать про відсутність оборотних грошових активів і вкрай низьку платоспроможність підприємства.**

Крім того, у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року на ДП «МСЗ» обліковувалися значні обсяги внутрішньої простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості. Зокрема, станом на 30.06.2021 обсяг простроченої дебіторської заборгованості становив 2133,0 тис. грн, кредиторської – 39556,0 тис. гривень. Отже, підприємство несвоєчасно здійснювало розрахунки із заробітної плати, зі сплати податків та зборів, за окремі товарно-матеріальні цінності.

Нарахована та несплачена сума земельного податку становила у 2018 році – 9,0 млн грн, у 2019 році – 9,0 млн грн, у 2020 році – 27,4 млн гривень.

Незважаючи на значні обсяги заборгованості, на ДП «МСЗ» не створено резерву сумнівних боргів, що є порушенням вимоги стандарту бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»³⁷ і призводить до недостовірного визначення чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості, відображеної у формі № 1 «Баланс», та списання безнадійної дебіторської заборгованості одразу на видатки. Зокрема, у 2020 році списано 100,0 тис. грн дебіторської заборгованості, строк позовної давності якої минув.

³⁷ Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237 «Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку».

Водночас у досліджуваному періоді **керівництвом та відповідними підрозділами ДП «МСЗ» не забезпечено претензійно-позовної роботи із стягнення дебіторської заборгованості.**

З жовтня 2020 року ухвалою Господарського суду Миколаївської області відкрито провадження про банкрутство ДП «МСЗ». Станом на 01.10.2021 кількість судових справ, у яких ДП «МСЗ» виступає відповідачем – 27; позивачем – 9; потерпілим – 4; заявник – 6; відкрито понад 1000 виконавчих проваджень.

Відповідно до Критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832, оцінка результатів діяльності суб'єктів господарювання проводиться з урахуванням соціально-економічних показників, показників фінансово-господарської діяльності та виконання фінансових планів, показників стану активів, а також показника зносу основних засобів, коефіцієнтів фінансової стійкості, покриття, платоспроможності (пункт 4).

Вибірковий аналіз коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємства, здатність обслуговувати заборгованість (покриття) та здатність виконувати зобов'язання (платоспроможність), свідчить: **ДП «МСЗ» має вкрай негативну оцінку діяльності, що вказує на незадовільну господарську діяльність, значну залежність від зовнішніх фінансових джерел і недостатність власних ресурсів.**

Так, оскільки ДП «МСЗ» у 2018–2020 роках і I півріччі 2021 року **отримано збитки, основні коефіцієнти діяльності підприємства негативні**, зокрема, коефіцієнт рентабельності (відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), нормативне оптимальне значення встановлене на рівні >5 відс.) через збиткову діяльність становив від -107,4 до -1900,7; коефіцієнт рентабельності активів, фінансовий коефіцієнт (співвідношення чистого прибутку підприємства до його загальних активів, нормативне значення >0,14) – від -3,1 до -19,3; коефіцієнт рентабельності власного капіталу (відношення чистого прибутку на власний капітал, віддача на вкладений власний капітал нормативне значення >0,2) – від -15,1 до -745,3.

Коефіцієнт фінансової стійкості (відношення власного капіталу до загальної кредиторської заборгованості) показує співвідношення між власним і позиковим капіталом і характеризує можливість покриття власним капіталом позикових коштів (рекомендоване значення >1).

Значення коефіцієнта фінансової стійкості в середньому **в 3,5 раза менше нормативного значення, що свідчить про відсутність можливості покриття підприємством власним капіталом позикових коштів.**

Коефіцієнт ступеня зносу основних засобів (відношення зносу основних засобів до їх первісної вартості, нормативне оптимальне значення встановлене на рівні <70 відсотків): **ступінь зносу основних засобів ДП «МСЗ» на 22 відс. перевищує граничну межу нормативу та в середньому становить 90 відс., що свідчить про непридатність основних засобів і погіршення їх технічного стану.**

Незадовільний фінансовий стан і занепад підприємства є наслідком неприйнятих або нереалізованих на державному рівні управлінських рішень, зокрема, щодо недобудованого ракетного крейсера проєкту 1164 (колишня назва «Україна»).

Крейсер будувався на підприємстві з 1982 року відповідно до договору з Головним управлінням кораблебудування ВМС СРСР. У 1992 році функції замовника щодо крейсера перебрало на себе Міністерство оборони України, яке уклало із ДП «МСЗ» договори на добудову. За технічної готовності 95,1 відс. у 2001 році з ініціативи Міноборони будівництво крейсера припинено. З метою підтримання плавучості та справності агрегатів підприємство виконує комплекс заходів, передбачених технічною документацією проєкту крейсера (охорона, техогляд, обертання деталей та механізмів тощо). Такі послуги надавалися з 2005 року відповідно до укладених між підприємством і Міноборони як органом, на обліку якого перебуває крейсер, щорічних договорів про закупівлю послуг та робіт за державні кошти. За даними департаменту контролю у сфері оборони та паливно-енергетичного комплексу Рахункової палати³⁸, загальна сума бюджетних коштів, витрачених Міноборони на утримання крейсера, становила 72 млн гривень. З 2015 року Міноборони припинило укладання договорів з підприємством та оплату зазначених робіт. Як наслідок, ДП «МСЗ» змушено власними силами утримувати крейсер, на що витрачено 92,8 млн грн у 2015–2020 роках і станом на 01.08.2021. При цьому крейсер стоїть на найбільшому пірсі заводу, що унеможлиблює виконання інших замовлень. Крім того, припинення підтримки крейсера призведе до руйнування його енергетичних вузлів, елементів обладнання, а також може спричинити екологічне забруднення акваторії річок Буг та Інгул.

Довідково. Кабінет Міністрів України розпорядженням від 06.09.2005 № 385-р «Питання утримання ракетного крейсера «Україна» доручив Міноборони взяти на облік крейсер як майно Збройних Сил України та забезпечити його утримання у межах призначень, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік. Концерну спільно з МЗС і Мінпромполітики доручалося провести до кінця 2006 року маркетингові дослідження з метою вивчення потенційних покупців крейсера та надати до Міноборони пропозиції щодо його реалізації. Проте дієвих заходів не вжито. У січні 2015 року Міноборони розроблено проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання недобудованого ракетного крейсера проєкту 1164, заводський № 2011». Проєкт передбачав, що Концерн візьме на облік недобудований крейсер як державне майно та спільно з МЗС і Мінекономрозвитку проведе маркетингове дослідження з метою пошуку покупців крейсера. Однак проєкт розпорядження Урядом не прийнято, а звернення ДП «МСЗ» до Концерну та Міноборони щодо вирішення питання з крейсером не мали позитивного результату.

Указом Президента України від 01.12.2015 і рішенням Уряду, оформленим протоколом від 13.07.2016, Міноборони спільно з Концерном доручено вжити заходів із демілітаризації крейсера шляхом вилучення озброєння і запасних частин і їх передавання як ремонтних комплектів для ВМС Збройних Сил України. Міноборони і Концерном доручення Президента не виконано.

³⁸ Звіт затверджено рішенням Рахункової палати від 29.09.2017 № 20-1.

У 2019 році Президентом України³⁹ доручено Уряду прийняти постанову, що передбачає взяття недобудованого крейсера на баланс ДП «МСЗ» за його фактичним станом, забезпечення подальшого утримання, проведення робіт із підготовки до реалізації або утилізації крейсера; передачу до Збройних Сил України його озброєння та обладнання. Станом на 01.09.2021 доручення Президента України Урядом не виконано.

На запит Рахункової палати⁴⁰ до Мініборони про вирішення питання щодо недобудованого крейсера Міністерство повідомило, що підготовлено та 12.11.2020 подано Уряду відповідний проєкт постанови, який 26.01.2021 повернено на доопрацювання. В листі наголошувалося, що згідно з чинним законодавством крейсер є майном ДП «МСЗ».

Отже, станом на 01.09.2021 питання щодо крейсера на державному рівні не вирішено. При цьому витрати на його утримання щороку збільшують від'ємне значення фінансового результату діяльності підприємства, що негативно впливає на загальні фінансові показники діяльності ДП «МСЗ».

Ще одним проблемним питанням ДП «МСЗ» є недобудоване рефрижераторне судно для грецької компанії «Ласкарідіс», що 18 років стоїть на стапелі зі ступенем будівельної готовності 56 відсотків. Через незадовільний фінансовий стан підприємство не змогло добудувати і поставити судно у встановлений термін. У 2005 році з державного бюджету ДП «МСЗ» надано 15 млн грн на добудову судна, які використано на закупівлю імпортного обладнання.

Слід зазначити, що стапель, на якому стоїть судно, є єдиним на підприємстві з технічною можливістю будівництва суден. Водночас технічний стан недобудованого судна унеможливує його спуск на воду без значних інвестицій. У зв'язку з невиконанням ДП «МСЗ» контракту замовник звернувся до Лондонського комерційного арбітражного суду з вимогою про відшкодування суми основного боргу в розмірі 17,3 млн дол. США, що в еквіваленті становить 469028,9 тис. гривень.

Лондонський комерційний арбітражний суд рішенням від 29.11.2006 встановив: ДП «МСЗ» повинно сплатити компанії «Sea Emerland S.A.» 17,3 млн дол. США. Крім того, згідно з цим рішенням покупець (компанія «SEA EMERALD S.A. PANAMA») скористався своїм правом щодо розірвання контракту. Отже, з 2006 року контракт розірвано, а всі зобов'язання сторін припинено.

У 2008 році, оскільки рішення Лондонського комерційного арбітражного суду не виконано, замовник ініціював арбітражне провадження проти держави Україна, вимагаючи відшкодування в розмірі 50 відс. здійснених інвестицій у корпус судна, а також задоволення інших вимог.

³⁹ Доручення Президента України від 19.07.2019 № 02/33076-01.

⁴⁰ Лист Рахункової палати до Міністерства оборони України від 13.08.2021 № 02-1942.

У **2008–2011 роках** компанія «Sea Emerland S.A.» зверталася до Центрального районного суду м. Миколаєва з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення від 29.11.2006.

У результаті тривалих судових процесів компанії «SEA EMERALD S.A. PANAMA» видано виконавчий лист, але ухвалу Центрального районного суду м. Миколаєва ДП «МСЗ» не виконано, стягнуті кошти боржником не сплачено. У 2012 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 № 307-р схвалено проєкт Мірової угоди між державою Україна та А. К. Ласкарідісом і П. К. Ласкарідісом, відповідно до умов якої держава Україна зобов'язана сплатити **7,5 млн доларів США** з метою повного та остаточного врегулювання позовних вимог до України, а також зменшення на цю суму вимог компанії «Sea Emerald S.A.» до ДП «МСЗ». На підставі Мірової угоди Україна 05.07.2012 виплатила **7,5 млн дол. США**.

Ухвалою Господарського суду Миколаївської області **16.10.2020** відкрито провадження у справі про банкрутство ДП «МСЗ» № 915/1097/20. Відповідно, компанія «SEA EMERALD S.A. PANAMA» звернулася до суду з кредиторськими вимогами на суму **3174,3 млн грн**, з яких 485,3 млн грн сума – основного боргу; 793,6 млн грн – нараховані відсотки; 1895,4 млн грн – відсотки, нараховані за період з 12.03.2010 по 15.10.2020.

ДП «МСЗ» за погодженням з Концерном надано до суду відзив на кредиторські вимоги компанії «SEA EMERALD S.A. PANAMA».

Отже, у разі задоволення судом в повному обсязі кредиторських вимог компанії «SEA EMERALD S.A. PANAMA» є ризики втрати більшої частини майна ДП «МСЗ».

Утримання об'єктів соціального призначення ускладнює фінансово-економічний стан підприємства. До об'єктів соціальної сфери підприємства належать санаторій-профілакторій «Інгул», виробничий структурний підрозділ «База відпочинку «Чорноморка», риболовно-спортивна база «Волоська коса», дитячий оздоровчий центр «Комунаровець» і готель «Офіс-2» (м. Миколаїв). **Витрати (30,7 млн грн) на утримання цих об'єктів у 2018–2020 роках і I півріччі 2021 року в 1,8 раза перевищували доходи від їх діяльності (17,4 млн гривень). Підсумок діяльності – збиток у розмірі 13,3 млн гривень.**

Найбільшу суму збитків (7,7 млн грн) отримано в результаті діяльності виробничого структурного підрозділу «База відпочинку «Чорноморка», риболовно-спортивної бази «Волоська коса» та санаторію-профілакторію «Інгул», що зумовлено неповним завантаженням бази та включенням до видатків у 2019 році, за рекомендаціями Концерну, податку на нерухоме майно за 2017–2019 роки у сумі 2,4 млн гривень.

До основних напрямів виробничої діяльності ДП «МСЗ» у періоді, який перевірявся, належали судноремонт для ЗС ВМС України, надання послуг з технічного забезпечення суден, утримання недобудованого ракетного крейсера проєкту 1164 тощо. Так, у 2018 році на ДП «МСЗ» відремонтовано 9 суден і кораблів, з яких 3 для Міноборони та 6 для приватних компаній,

у 2019 році – 2 для Міноборони, у 2020 році – 9 для Міноборони, у I півріччі 2021 року – 2 для Міноборони.

Слід зазначити, що **обсяги замовлень та виконання підприємством ремонтних робіт військової техніки постійно збільшуються**: 2018 рік – 16,0 млн грн, 2019 рік – 25,9 млн грн, 2020 рік – 49,6 млн гривень. Однак через **недостатність кадрового потенціалу ДП «МСЗ» 82 відс. робіт з ремонту військових суден здійснювались сторонніми організаціями (співвиконавцями)⁴¹**. Як наслідок, значну частину доходів отримано **не державним підприємством, а приватними комерційними підприємствами**.

Незважаючи на те, що доходи підприємства **нестабільні через недостатні обсяги виробничої діяльності, керівництво не вживало ефективних заходів щодо пошуку та залучення нових замовлень**.

Контрольною групою Рахункової палати проведено аналіз потенційно можливого розміщення ДП «МСЗ» замовлень із судноремонту шляхом дослідження сайту <https://www.dzo.com.ua/> з державних публічних закупівель⁴². Встановлено, що у 2018–2020 роках і I кварталі 2021 року по Миколаївській, Одеській, Донецькій та Херсонській областях **проведено 27 процедур закупівель із ремонту, технічного обслуговування морського транспорту**. З переможцями торгів укладено договорів на виконання робіт на загальну суму **185,7 млн гривень**. При цьому ДП «МСЗ» **жодної пропозиції на участь у зазначених торгах не подавало**.

Так само у 2018 – серпні 2021 року ДП «МСЗ» не брало участі в тендерах на будівництво, ремонт або модернізацію цивільних суден і військових кораблів.

Отже, **керівництво ДП «МСЗ» не вживає дієвих заходів щодо пошуку та залучення нових контрагентів та не бере участі в процедурі закупівель робіт з ремонту, технічного обслуговування морського транспорту для підприємств області**.

Аудит засвідчив **відсутність на ДП «МСЗ» належної системи внутрішнього контролю матеріальних та грошових потоків, виробничих процесів, діяльності персоналу, витрат ресурсів та виявлення відхилень фактичних показників від установлених (планових)**. Фактично, основні контрольні функції мали здійснюватися в межах посадових обов'язків осіб, які забезпечують здійснення, документальне оформлення та облік господарських операцій. Однак **такий спосіб організації внутрішнього контролю унеможливив уникнення суттєвих недоліків і порушень у діяльності ДП «МСЗ»**.

У порушення вимог пункту 2.7 контракту керівник ДП «МСЗ» **не надавав у 2018–2020 роках Концерну щоквартальні та річні звіти про результати виконання показників ефективності використання державного майна і прибутку, а також майнового стану та інформацію про**

⁴¹ У 2018 році обсяг робіт, виконаних співвиконавцями, становив 82 відс. (13,1 млн грн), у 2019 році – 82,0 відс. (21,3 млн грн), у 2020 році – 82 відс. (40,8 млн гривень).

⁴² За предметом закупівлі «Послуги з ремонту, технічного обслуговування морського транспорту і пов'язаного обладнання та супутні послуги», код: 50240000.

вжиті заходи щодо контролю якості продукції та впровадження на підприємстві ДСТУ ISO 9001:2009.

Керівником ДП «МСЗ» не забезпечено оформлення права постійного користування на п'ять із дев'яти земельних ділянок, на яких розташовано підприємство, що є порушенням вимог наказу Концерну від 05.06.2014 № 140. При цьому встановлено, що у виробничому процесі підприємством не задіяно 55 га, а також будівлі загальною площею 142,3 тис. кв. метрів. Рішення щодо подальшого використання цього державного майна не приймалися.

Через неоформлення ДП «МСЗ» у встановленому порядку права постійного користування земельними ділянками здійснюються спроби їх захоплення. Так, під час фактичного огляду контрольною групою Рахункової палати відокремленого структурного підрозділу ДП «МСЗ» «База відпочинку «Чорноморка» встановлено, що внаслідок відсутності кадастрового номера на земельну ділянку, на території якої розташовано базу відпочинку, **Чорноморською сільською об'єднаною територіальною громадою в особі Чорноморської сільської ради зареєстровано за собою право власності на земельну ділянку загальною площею 0,1391 га, про що 06.08.2020 здійснено запис за № 37705610 (кадастровий номер 4825184800:03:000:2820).** На цій ділянці розташовано човнову станцію бази відпочинку та стоянку для суден.

ДП «МСЗ» з метою вирішення питання безпідставного відчуження державного майна звернулось до правоохоронних, державних органів і Концерну⁴³. Станом на 01.09.2021 відповідних заходів правоохоронними органами та Концерном не вжито. За поясненням підприємства, найближче судове засідання призначено на 10.11.2021. Отже, земельну ділянку площею 0,1391 га фактично втрачено.

Аудит засвідчив, що підприємством у 2008–2009 роках укладено два договори оренди⁴⁴ нежитлових приміщень загальною площею 10535,8 кв. метрів. Незважаючи на завершення у 2015 і 2017 роках терміну дії цих договорів, орендарі на часу аудиту безоплатно використовували належні ДП «МСЗ» приміщення. Керівництвом ДП «МСЗ» заходів щодо врегулювання ситуації не вживалося.

Отже, зазначене є порушенням вимог частини другої статті 9 Закону України від 03.10.2019 № 157-IX «Про оренду державного та комунального майна» і призвело до втрати доходу підприємства, зокрема, на суму нарахованої компенсації земельного податку – 571,64 тис. грн (вартість нарахованого, але не сплаченого орендарями протягом останніх чотирьох років податку (535,68 і 35,96 тис. грн відповідно). При цьому на

⁴³ До Миколаївської обласної прокуратури (лист від 22.09.2020 № 36/424), Військової прокуратури Миколаївського гарнізону (лист від 05.08.2020 № 36/351), Миколаївської облдержадміністрації (лист від 07.08.2020 № 36/357), господарського суду Миколаївської області (позовна заява від 11.01.2021 № 36/02), Державного концерну «Укроборонпром» (лист від 05.08.2020 № 36/351).

⁴⁴ З Чорноморським національним університетом ім. П. Могили (8219,5 кв. м) та Комунальним закладом Миколаївської міської ради «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 5».

ДП «МСЗ» рахується прострочена дебіторська заборгованість із цього податку.

Оплата комунальних послуг орендарями здійснюється самостійно (встановлено власні лічильники).

Крім того, під час огляду встановлено, що в приміщенні, де розташовано Комунальне некомерційне підприємство «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 5», також працює (18,4 кв. м) приватний заклад – аптечний пункт, який не укладав договірних відносин з підприємством, що є порушенням вимог частини другої статті 9 Закону України від 03.10.2019 № 157-IX «Про оренду державного та комунального майна». Як наслідок, з 01.01.2018 по 30.06.2021 ДП «МСЗ» недоотримано **62,2 тис. грн доходу.**

За відсутності належної виробничої діяльності одним із джерел доходів підприємства була реалізація металобрухту, отриманого від списання основних засобів. Вибірковою перевіркою реалізованого металобрухту встановлено: у 2019 році на підставі наказу генерального директора підприємства⁴⁵ підготовлено переліки зі списання непридатних у виробництві основних засобів (**369 од. вагою 20,137 тонни**).

Згідно з обґрунтуванням доцільності списання основні засоби є непридатними до подальшого використання, технічно і морально застарілими та не підлягають відновленню. Вартість відходів металобрухту визначено ДП «МСЗ» у сумі **4050,0 гривні**. При цьому ринкова вартість металобрухту у 2019 році становила **7000 грн за 1 тонну**⁴⁶, що у **1,7 рази більше, ніж ціна, за якою ДП «МСЗ» реалізовано металобрухт.**

Отже, внаслідок реалізації металобрухту за нижчою від ринкової ціною ДП «МСЗ» недоотримано прибутку, за розрахунками, на суму **59,4 тис. гривень**⁴⁷.

Результати аудиту свідчать про зниження ваги реалізованого металобрухту, за розрахунками, на **23,763 тонни**, зважаючи на технічні характеристики списаних основних засобів.

Відповідно, підприємством недоотримано **166,3 тис. грн доходу від реалізації 23,763 тонни металобрухту.**

Згідно з пунктом 4 затвердженого Кабінетом Міністрів України Порядку списання об'єктів державної власності⁴⁸ списанню підлягає майно, що не може бути в установленому порядку відчужене, безоплатно передане державним

⁴⁵ Наказ від 26.12.2019 № 148 «Про списання непридатних в виробництві основних засобів з початковою вартістю до 20 тис. грн і з нульовою залишковою вартістю».

⁴⁶ За даними інтернет-ресурсу: <https://metallic.com.ua/novosti-tsena-metalloloma-v-ukraine-2019>. За договором від 26.09.2018 № 61/1727 ДП «МСБЗ» продало ЧП «АЛТЕХ» у листопаді 2018 року 2,76 т металобрухту за ціною 7300 грн за 1 тонну. За даними Інформаційно-цінової довідки Регіональної торгово-промислової палати від 05.11.2018 № 26-0190, вартість металобрухту становить від 6000 до 7400 грн за 1 тонну.

⁴⁷ Розрахунок: (20,137 т x 7000 = 140959,0 грн - 81554,85 грн = 59404,15 гривні).

⁴⁸ Постанова Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 № 1314 «Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності».

підприємствам, установам чи організаціям та щодо якого не можуть бути застосовані інші способи управління.

Аудитом встановлено: **ринкова вартість списаних підприємством основних засобів значно перевищує їх вартість як металобрухту.** Так, ринкова вартість зварювальних апаратів ВКСМ-1000 (13 од.) – 80,0 тис. грн за 1 од, станка 1М63МФ101 (1 од) – 220,0 тис. грн, станка вертикально-фрезерувального консольного – 49,0 тис. грн, преса однокривошипного – 190,0 тис. грн, поперечно-строгального станка – 90,0 тис. грн, токарно-вінторезного станка 16Д25 – 165,0 тис. грн, станка універсально-заточного – 110,0 тис. грн тощо. Крім того, **більшість списаних на металобрухт основних засобів містила кольорові метали, але підприємство не володіє інформацією про їх оприбуткування.**

При цьому згода на відчуження об'єктів Концерном не надавалася, тобто підприємством порушено вимоги пункту 8 частини першої статті 7 Закону № 3531, а також пункту 4 Порядку списання об'єктів державної власності, пункту 4.7 Статуту. Як наслідок, ДП «МСЗ» недоотримано доходів щонайменше, за розрахунками, на **2149,0 тис. гривень.**

Крім того, підприємством уклалися договори з комерційними організаціями на виконання робіт з рекультивації, прибирання території та очищення дна акваторії ДП «МСЗ». Як оплату за виконані роботи підприємство надавало виконавцям металобрухт, вартість якого обраховувалася за заниженими цінами. У 2018–2019 роках підприємством надано комерційним організаціям **215,1 тонни металобрухту за ціною 5,0 тис. грн за 1 тонну, всього на 1103,5 тис. гривень.**

Зважаючи на те, що вартість металобрухту у 2018–2019 роках становила майже 7000 грн за 1 тонну, підприємством **втрачено можливість отримання 406,0 тис. грн доходів від реалізації чорних металів** ($215,1,05 \text{ т} \times 7000 = 1505,7 \text{ тис. грн} - 1099,7 \text{ тис. грн} = 406,0 \text{ тис. гривень}$).

За відсутності належного контролю Концерну та в порушення вимог підпункту 7.7 пункту 7 Статуту та пункту 1.1 контракту генеральним директором ДП «МСЗ» не забезпечено ефективного використання та збереження майна підприємства.

Отже, діяльність ДП «МСЗ» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року була стабільно збитковою. Управління підприємством здійснювалось на низькому рівні. Незадовільний фінансовий стан і занепад підприємства значною мірою є наслідком неприйнятих або нереалізованих на державному рівні управлінських рішень щодо недобудованого ракетного крейсера проєкту 1164.

3.2. Державне підприємство «Херсонський державний завод «Палада»

ДП «Палада» засновано у 1936 році. Це єдине підприємство в Україні, яке спеціалізується на виробництві композитних плавучих доків. Підприємство розташоване в м. Херсоні на березі річки Дніпро, територія – 41,9 га, у тому числі промислова – 26,9 га, ділянка для технічного випробування доків – 4,1 га,

водна акваторія – 10,5 га, об'єкти соціальної інфраструктури – 0,1 га. Основним видом продукції ДП «Палада» є плавучі доки вантажопідйомністю до 30000 тонн різних типів: судноремонтні, передавальні, швартувальні, для утилізації кораблів і підводних човнів з ядерними енергетичними установками. Головні споживачі продукції – великі суднобудівні та судноремонтні компанії, підприємства, здебільшого іноземного походження.

Загальна характеристика матеріально-технічної бази ДП «Палада»

Аналіз структури основних фондів ДП «Палада» засвідчив, що понад 82 відс. – це **машини, механізми та обладнання, зношеність яких становить 98 відсотків**. У структурі основних засобів 17 відс. – будівлі, споруди та передавальні пристрої, зношеність яких у середньому становить **80 відсотків**. **Загальний коефіцієнт зносу основних засобів – майже 98 відсотків**.

На балансі підприємства обліковується **694 од. машин, механізмів та обладнання** загальною первісною вартістю 25561,5 тис. грн, при цьому сума їх зносу – **24915,9 тис. грн (97 відс.)**, залишкова вартість – 645,63 тис. грн, оскільки 339 од. мають **стовідсотковий знос і закуплені ще за радянських часів**.

Крім того, на балансі ДП «Палада» обліковується **47 од. транспортних засобів**, з яких **41 од. зі стовідсотковим зносом 1951–2010 років випуску**. За останні десять років автотранспортні засоби на підприємстві не оновлювались.

Стан складських приміщень підприємства є аварійним, ступінь зносу – 100 відсотків. У зв'язку з **незадовільним станом 11 будівель і споруд загальною площею 10047,8 кв. м станом на 01.09.2021 не використовувалися**.

Через неоновлення вартість основних засобів ДП «Палада» щороку зменшується: 2018 рік – на 576 тис. грн (7515 тис. грн); 2019 рік – на 2370 тис. грн (5145 тис. грн); 2020 рік – на 930 тис. грн (4215 тис. грн); I півріччя 2021 року – на 454 тис. грн (3761 тис. гривень).

Отже, **матеріально-технічна база ДП «Палада» повністю застаріла, потребує модернізації. Наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є неконкурентоспроможними**.

Фінансово-господарська діяльність ДП «Палада»

Чинну редакцію Статуту ДП «Палада» затверджено Концерном⁴⁹ у 2017 році. На кінець 2020 року статутний капітал становив 23,7 млн гривень. Слід зазначити, що відповідно до пункту 5.1 Статуту ДП «Палада» статутний капітал підприємства формується шляхом передачі Концерном нерухомого майна, коштів, цінних паперів, іншого майна та майнових прав. Пунктом 5.3 Статуту визначено, що передача майна підприємству оформлюється актом приймання-передачі. Водночас встановлено, що **нерухоме майно, кошти, цінні папери, інше майно та майнові права ДП «Палада» актом приймання-передачі Концерном не передавались**. Отже, унеможливлено встановлення чіткого переліку майна, яке входить до статутного капіталу ДП «Палада».

⁴⁹ Наказ Концерну від 11.04.2017 № 145.

Управління ДП «Палада» здійснює генеральний директор, який призначається на посаду Концерном шляхом укладання контракту. У 2016 році Концерном укладено контракт від 18.02.2016 № 11к/16 з генеральним директором Маломановим В. Ф. З 01.04.2021 на посаду в. о. директора підприємства призначено Тарасова С. І. без укладання контракту. У серпні 2021 року Концерном укладено контракт від 20.08.2021 № 14к/21 з генеральним директором Бідниною В. М. У 2021 році на ДП «Палада» за погодженням з Концерном запроваджено нову структурну схему управління, згідно з якою до складу підприємства входять адміністративні та виробничі підрозділи.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Інформація про основні фінансово-економічні показники діяльності
ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року**

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	I півріччя 2021 року
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17482	18774	33108	5795
2	Собівартість реалізованої продукції	11698	17274	30402	11857
3	Валовий прибуток	5 784,0	1 500,0	2706	-6 062
4	Інші операційні доходи	10973	3219	1559	3 975
5	Адміністративні витрати	18185	17744	17275	9 211
6	Витрати на збут	735	1582		
7	Інші операційні витрати	2707	2981	5176	5164
8	Фінансовий результат від операційної діяльності (- / +)	-4870	-17588	-18186	-16462
Заборгованість					
9	Кредиторська	16434	36681	60893	73116
10	Прострочена кредиторська заборгованість	151	61	36	11983
11	За спожиті комунальні послуги		96	80	24
12	Дебіторська	11733	7664	7664	6749
13	Прострочена дебіторська заборгованість	217	283	377	371
Чисельність					
14	Середньооблікова чисельність, у тому числі	452	411	381	379
	робітників	295	217	238	239

Дані таблиці 2 свідчать: діяльність ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року була стабільно збитковою. Так, сума збитків у 2018 році становила 4870,0 тис. грн, у 2019 році – 17588,0 тис. грн (збільшилась у 3,6 раза), у 2020 році – 18186,0 тис. грн, у I півріччі 2021 року – 16462,0 тис. гривень.

Показники валового прибутку від виробничої діяльності підприємства з року в рік знижувалися, зокрема, валовий прибуток у 2018 році становив 5784,0 тис. грн, у 2019 році – 1500,0 тис. грн, у 2020 році – 2706,0 тис. грн, а за I півріччя 2021 року підприємством отримано 6062,0 тис. грн збитку.

Витрати у 2018–2019 роках у 1,2 раза більші, ніж отримано доходів за рік, у 2020 році – у 1,5 раза, у I півріччі 2021 року – в 3,1 раза, що свідчить про переобтяження підприємства витратами. При цьому у 2018–2020 роках та

І півріччі 2021 року адміністративні витрати ДП «Палада» (витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством) були основною складовою витрат і перевищували собівартість продукції (товарів, робіт і послуг).

Головна причина недоотримання доходів від виробничої діяльності з 2018 року та збільшення витрат – **відсутність контрактів на продукцію** ДП «Палада». Підприємство за рахунок власних коштів продовжує будівництво композитного залізобетонного доку п/с 8500т проекту 1760КР, надає послуги портової діяльності, із суднобудування та судноремонту тощо. ДП «Палада» **в I кварталі 2020 року працювало в режимі триденного робочого тижня, а з 23.03.2020 по 31.12.2020 – тимчасового припинення виробництва** без припинення трудових відносин у зв'язку із загальнодержавним карантинном.

Через нестабільний фінансовий стан підприємства майже у 1,2 раза зменшилась середньооблікова чисельність працівників. При цьому з 2018 року по I півріччя 2021 року **заборгованість із заробітної плати зросла у 9,5 раза** (з 1293,0 тис. грн у 2018 році до 12227,0 тис. грн у I півріччі 2021 року).

Рівень оплати праці на підприємстві незадовільний. Середньомісячна заробітна плата у 2018 році становила 5742,0 грн, у 2019 році заробітна плата збільшилась лише на 1,3 відс. – до 5816,0 грн, у 2020 році – на 25,6 відс. – 7304,0 грн; у I півріччі 2021 року – зменшилась на 20,3 відс. – до 5824,0 гривні.

У зв'язку з незадовільним фінансово-економічним становищем підприємства, відсутністю власних можливостей фінансування виробничої діяльності та неможливістю залучення зовнішніх фінансових ресурсів Концерн надавав ДП «Палада» фінансову допомогу. **У 2019–2020 роках та I півріччі 2021 року Концерном надано підприємству загалом 20,0 млн грн безвідсоткової поворотної фінансової допомоги.** При цьому передбачено сплату Концерну пені в розмірі 0,1 відс. від суми боргу за кожний день прострочення та за прострочення понад 30 днів додаткове стягнення штрафу в розмірі 7 відс. від суми боргу.

У 2018–2021 роках та I півріччі 2021 року ДП «Палада» здійснювалось будівництво композитного залізобетонного доку п/с 8500 т проекту 1760 КР за відсутності укладеного із замовниками контракту. Водночас через **брак коштів на будівництво доку** станом на 01.07.2020 ступінь його технічної готовності становить лише 25,8 відс. (балансова вартість – 60,5 млн гривень). Станом на 01.01.2021 залишок непокритого збитку – 1573 тис. грн, а з урахуванням збитків за I півріччя 2021 року в сумі 16451 тис. грн – 18024 тис. гривень. **Через відсутність власних коштів на продовження будівництва підприємство почало залучати фінансову допомогу від ДК «Укрспецекспорт».** Так, під заставу композитного плавучого залізобетонного доку (незавершене виробництво), заводський № 02064, проєкт № 1760 КР, балансовою вартістю 60463,6 тис. грн у 2018 році ДП «Палада» отримано від ДК «Укрспецекспорт» 800,0 тис. дол. США та 6045,0 тис. грн фінансової допомоги.

Використання ДП «Палада» фінансової допомоги від Концерну, яку спрямовано на погашення заборгованості із заробітної плати, та поворотної

фінансової допомоги ДК «Укрспецекспорт» лише тимчасово покращило фінансовий стан підприємства, при цьому нагальних потреб не задоволено. ДП «Палада» не змогло вчасно повернути кошти фінансової допомоги. Як наслідок, станом на 01.07.2021 ДП «Укрспецекспорт» отримано право на розпорядження заставним майном (композитний плавучий залізобетонний док (незавершене виробництво), заводський № 02064, та право вимоги коштів за договорами, укладеними між ДП «Палада» та резидентами.

Кредиторська заборгованість ДП «Палада» у 2018 – I півріччі 2021 року збільшилась у 4,4 раза (з 16,4 до 73,1 млн гривень). При цьому 71,7 відс. загального обсягу заборгованості – це зобов’язання перед ДК «Укрспецекспорт» (поворотна безвідсоткова позика – 28424 тис. грн) і Концерном (23540 тис. гривень). Станом на 30.06.2021 кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці становила 12227 тис. грн, при цьому на початок 2021 року – 2798 тис. гривень.

Вибірковий аналіз коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємства, його здатність обслуговувати заборгованість (покриття) та виконувати зобов’язання (платоспроможність), свідчить: **ДП «Палада» має вкрай негативну оцінку діяльності, що вказує на незадовільну господарську діяльність, значну залежність від зовнішніх фінансових джерел і недостатність власних ресурсів.**

Так, оскільки ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2020 року отримано збитки, основні коефіцієнти діяльності підприємства від’ємні, зокрема, коефіцієнт рентабельності (відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), нормативне оптимальне значення встановлене на рівні >5 відс.) через збиткову діяльність становив від -18 до -238,1; коефіцієнт рентабельності активів, фінансовий коефіцієнт (співвідношення чистого прибутку підприємства до його загальних активів, нормативне значення >0,14) – від -3,2 до -16,8; коефіцієнт рентабельності власного капіталу (відношення чистого прибутку на власний капітал, віддача на вкладений власний капітал, нормативне значення >0,2) – від -3,9 до -40,1. Інформацію про динаміку окремих коефіцієнтів оцінки фінансово-господарської діяльності ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Окремі коефіцієнти оцінки результатів фінансово-господарської діяльності ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	I півріччя 2021 року
Коефіцієнт фінансової стійкості (рекомендоване значення >1)	4,5	1,7	0,7	0,4
Коефіцієнт зносу основних засобів (нормативне оптимальне значення встановлене на рівні <70 відс.)	0,91	0,9	1	1

Коефіцієнт фінансової стійкості (відношення власного капіталу до загальної кредиторської заборгованості) показує співвідношення між власним і позиковим капіталом і характеризує можливість покриття власним капіталом

позикових коштів.

Значення коефіцієнта фінансової стійкості ДП «Палада» знизилось порівняно з рекомендованим за результатами 2020 року (0,7 проти >1) та в **I півріччі 2021 року було у 2,5 раза менше мінімально рекомендованого, що свідчить про відсутність можливості покриття підприємством власним коштом позикових коштів.**

Коефіцієнт ступеня зносу основних засобів (відношення зносу основних засобів до їх первісної вартості) ДП «Палада»: **ступінь зносу основних засобів підприємства перевищує граничну межу нормативу та становить 90–100 відс., що свідчить про непридатність основних засобів і погіршення технічного їх стану.**

Через відсутність замовлень на продукцію ДП «Палада» та обмежені фінансові можливості значно скоротились обсяги виробництва. Як наслідок, протягом 2018–2020 років та I півріччя 2021 року підприємство працювало в режимі триденного та чотириденного робочого тижня. Не виконання запланованих показників діяльності та зросло від'ємне значення фінансового результату діяльності підприємства.

У періоді, який перевірявся, ДП «Палада» надавало послуги портової діяльності та водного транспорту, із суднобудування та судноремонту тощо. У 2018 році така діяльність здійснювалася за 74 договорами, укладеними з 69 контрагентами, у 2019 році – 65 договорів з 64 контрагентами, у 2020 році – 53 договори з 52 контрагентами. **Загальний дохід становив 75159,0 тис. грн: 2018 рік – 17482 тис. грн, 2019 рік – 18774 тис. грн, 2020 рік – 33108 тис. грн, I півріччя 2021 року – 5795 тис. гривень.**

У 2020 році основну частину доходу від виробничої діяльності ДП «Палада» (майже 71 відс.) отримано за контрактом, укладеним 16.10.2020 (термін дії – до 31.12.2020) за результатами проведення тендерним комітетом Міноборони переговорної процедури закупівлі, щодо закупівлі плавучого причалу ПЖ-61У, проєкт 50479, загальною вартістю 23500,0 тис. гривень. Виробнича собівартість виробу за контрактом – 15509 тис. грн, загальновиробничі витрати – 6067 тис. грн, контрагентські роботи – 467 тис. грн, прибуток – 2303,7 тис. гривень.

Отже, через неефективне управління Концерном державним майном та ДП «Палада» збитковість підприємства збільшилася з 3150 тис. грн за 2018 рік до 16451 тис. грн за I півріччя 2021 року. На збитковість насамперед вплинуло будівництво доку, яке виконувалось за відсутності замовлення та достатніх власних фінансових ресурсів.

На ДП «Палада» немає належної системи внутрішнього контролю матеріальних та грошових потоків, виробничих процесів, діяльності персоналу, витрат ресурсів та виявлення відхилень фактичних показників від установлених (планових). Фактично, основні контрольні функції повинні були здійснюватися в межах посадових обов'язків осіб, які забезпечують здійснення, документальне оформлення та облік господарських операцій. **Однак такий спосіб організації внутрішнього контролю унеможливив уникнення суттєвих недоліків і порушень у діяльності ДП «Палада».**

Відповідно до даних, наведених у звітах керівника підприємства про виконання показника ефективності використання державного майна і прибутку, а також майнового стану підприємства, **планові показники за контрактом керівником не виконувались, збільшилося від'ємне значення фінансового результату діяльності підприємства до оподаткування та значно зменшились за 2018–2020 роки капітальні інвестиції**. Крім того, зменшилась вартість необоротних та оборотних активів (з 16669 тис. грн на дату підписання контракту до показника 2020 року – 7642 тис. гривень).

У порушення вимог статей 4 і 5 Закону України від 01.07.2004 № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» керівником ДП «Палада» не забезпечено оформлення права власності на 76 об'єктів нерухомого майна.

На балансі ДП «Палада» обліковуються земельні ділянки, розташовані у м. Херсоні, загальною площею 419380 кв. м, які в грудні 2008 року взято на облік як нематеріальні активи за нормативно грошовою оцінкою 28,1 млн гривень. Водночас застосування нормативної грошової оцінки для відображення в обліку земельних ділянок **суперечило вимогам абзацу восьмого частини другої статті 13 Закону України від 11.12.2003 № 1378-IV «Про оцінку земель»**. Слід зазначити, що на підставі Закону України від 20.09.2019 № 132 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» абзац восьмий частини другої статті 13 Закону України від 11.12.2003 № 1378-IV виключено. Крім того, земельні ділянки ДП «Палада» загальною площею 419380 кв. м **не мають кадастрового номера і не внесені до Державного земельного кадастру**.

Отже, підприємством не забезпечено оформлення права постійного користування земельними ділянками, що також є порушенням наказу Концерну від 05.06.2014 № 140 щодо проведення державної реєстрації прав на земельні ділянки учасників Концерну.

Аудит засвідчив: у досліджуваному періоді були чинні три договори оренди⁵⁰, укладені ДП «Палада» у 2016 році. Загальна площа орендованих нежитлових приміщень становить 323,9 м². Вбудовані нежитлові приміщення розташовані в м. Херсоні, на першому поверсі гуртожитку, що обліковується на балансі ДП «Палада». Загальна сума надходжень від орендної плати за 2018 рік становить 195,0 тис. грн; за 2019 рік – 210,0 тис. грн; за 2020 рік – 220,0 тис. грн; за I півріччя 2021 року – 116,0 тис. гривень.

Таким чином, **діяльність ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року була стабільно збитковою**. Виробничі потужності підприємства майже на 100 відс. зношені і є неконкурентоспроможними. **Через відсутність замовлень на продукцію ДП «Палада» та обмежені фінансові можливості значно скорочено обсяги виробництва**. Будівництво композитного залізобетонного доку без укладання із замовниками контракту збільшило збитковість підприємства у **5,2 рази** (з 3150 тис. грн за 2018 рік до

⁵⁰ З приватними підприємцями Денисенко Н. В., Лавриком Л. І., Балатхановим Р. П.

16451 тис. грн за I півріччя 2021 року). Відповідно, обсяг кредиторської заборгованості ДП «Палада» за 2018 – I півріччя 2021 року зріс у 4,4 раза (до 73,1 млн гривень). **Підприємство перебуває на межі банкрутства.**

3.3. Державне підприємство «Дослідно-проектний центр кораблебудування»

ДП «ДПЦК» засновано у 1990 році. Це єдина в Україні спеціалізована проектно-конструкторська організація державної форми власності, що здійснює виконання науково-технічних робіт та послуг із створення бойових кораблів, допоміжних суден та інших плавзасобів спеціального призначення, будівництво, модернізацію та експлуатацію цивільних кораблів і суден, технічне супроводження будівництва та авторського нагляду за кораблями і суднами, що експлуатуються, тощо. Підприємство розташоване у м. Миколаєві, площа його території – 3,7 га, у тому числі конструкторські приміщення – 1,9 га, адміністративно-складські приміщення – 0,02 га, лабораторний комплекс – 0,019 га (розташовано у м. Севастополі на території Академії Військово Морських Сил ім. П. С. Нахімова, тимчасово окупована територія АР Крим).

Загальна характеристика матеріально-технічної бази ДП «ДПЦК»

До структури основних фондів ДП «ДПЦК» входять **машини та обладнання** (понад 44 відс.), **зношеність** яких у середньому **72 відс.**, **будинки та споруди** (понад 36 відс.), **зношеність** яких **55 відс.**, інструменти приладдя, інвентар (понад 8 відс.), зношеність яких 82 відсотки. **Загальний коефіцієнт зносу основних засобів** у середньому становить **66 відсотків**.

Фінансове становище ДП «ДПЦК» забезпечує щорічне оновлення основних засобів. У зв'язку з оновленням вартість основних засобів ДП «ДПЦК» щороку збільшувалась. Так, у 2019 році їх вартість порівняно з 2018 роком збільшилась на 138,0 тис. грн (до 8117,0 тис. грн); у 2019 році – на 2370 тис. грн, (до 5145 тис. грн); у 2020 році – на 13569,0 тис. грн (до 24299 тис. гривень).

У періоді, який перевірявся, ДП «ДПЦК» **активно впроваджувало нові інформаційні технології.** Кожного конструктора забезпечено персональним комп'ютером (далі – ПК). Так, лише у **2018 році придбано 77 ПК** (60,0 відс. загальної кількості ПК, безпосередньо задіяних у процесі розробки конструкторської документації), завдяки чому виведено з експлуатації морально та технічно застарілі ПК, придбані у 2002–2007 роках. **У 2019–2020 роках підприємство впровадило першу чергу системи автоматизованого планування AVEVA MARINE⁵¹** (далі – САПР) на 24 робочих місцях, що сприяло зростанню зацікавленості іноземних компаній у співпраці з ДП «ДПЦК».

На балансі ДП «ДПЦК» обліковується **3 од. транспортних засобів**, з яких **2 од. зі стовідсотковим зносом.** У 2018 році підприємством придбано легковий автомобіль SUBARU вартістю 1036,4 тис. гривень. У 2019 році шляхом продажу відчужено 1 од. автотранспорту на суму 121,6 тис. гривень.

⁵¹ AVEVA – британська компанія, розробник комплексних ІТ-рішень для проектування, інжинірингу і управління проектами, зокрема в суднобудівній промисловості.

Отже, матеріально-технічна база ДП «ДПЦК» є придатною для експлуатації та постійно оновлюється. Наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є конкурентоспроможними.

Фінансово-господарська діяльність ДП «ДПЦК»

Чинну редакцію Статуту ДП «ДПЦК» затверджено Концерном⁵² у 2017 році. Статутний капітал підприємства – 2,0 млн гривень. Управління

ДП «Палада» здійснює генеральний директор, який призначається на посаду Концерном шляхом укладання контракту. У 2017 році Концерном укладено контракт з генеральним директором Жолобом О. Г. (від 27.06.2017 № 13-к/17), у жовтні 2018 року – з генеральним директором Борисовим В. Є. (від 05.10.2018 №16к/18).

У 2020 році на ДП «ДПЦК» за погодженням з Концерном запроваджено нову структурну схему управління, згідно з якою до складу підприємства входять адміністративні та проектно-конструкторські підрозділи, а також відокремлений госпрозрахунковий підрозділ «Кораблебудівник» без ознак юридичної особи (предмет діяльності – будівництво суден і плавучих конструкцій, ремонт та технічне обслуговування суден і човнів).

Основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «ДПЦК» у періоді, який перевірявся, наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Інформація про основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «ДПЦК» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року

тис. грн					
№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	I півріччя 2021 року
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	85 319,0	175 714,0	20 198,0	7 677,0
2	Собівартість реалізованої продукції	46 445,0	86 837,0	14 378,0	6 190,0
4	Валовий прибуток	38 874,0	88 877,0	5 820,0	1 487,0
5	Інші операційні доходи	6 388,0	1 152,0	22 934,0	138,0
6	Адміністративні витрати	5 021,0	5 960,0	5 595,0	3 073,0
7	Витрати на збут	5 493,0	10 075,0	975,0	164,0
8	Інші операційні витрати	6 641,0	20 723,0	21 498,0	3 340,0
	Інші витрати	-	-	-	-
9	Фінансовий результат від операційної діяльності: (-/+)	28 107,0	53 271,0	686,0	(4952)
Заборгованість					
12	Кредиторська	116 389,0	14 184,0	8 232,0	2 882,0
13	Прострочена кредиторська заборгованість	-	-	-	-
14	За спожиті комунальні послуги	-	-	-	-
15	Дебіторська	62 761,0	69 456,0	57 884,0	60 028,0
16	Прострочена дебіторська заборгованість	1 041,0	1 041,0	1 041,0	1 041,0
Чисельність					
17	Середньооблікова чисельність, у тому числі	191	191	195	195
18	робітників				

Дані таблиці 4 свідчать: діяльність ДП «ДПЦК» у досліджуваному періоді була стабільно прибутковою. Валовий прибуток ДП «ДПЦК» від

⁵² Наказ Концерну від 14.03.2017 № 99.

реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за результатами 2018 року становив 38874,0 тис. грн, за 2019 рік – збільшився і становив 88837,0 тис. грн, за 2020 рік – зменшився і становив 5820,0 тис. грн, за I півріччя 2021 року – 1487,0 тис. грн, що свідчить про **достатньо ефективну виробничу діяльність підприємства**. Основні причини зменшення доходів підприємства у 2020 році – перенесення строків укладання контрактів через незадовільну епідеміологічну ситуацію, пов'язану з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19 та запровадженням карантинних заходів.

Доходи ДП «ДПЦК» стабільні, обсяги виробничої діяльності достатні. Головна складова сукупних доходів ДП «ДПЦК» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року – **доходи від розроблення технічної документації, проєктної (робочої конструкторської) документації за вітчизняними та експортними контрактами**. Питома вага інших операційних доходів підприємства в загальній сумі доходів коливалась від 7,0 відс. у 2018 році до 0,7 відс. у 2019 році, 2020 рік – 53,2 відс., I півріччя 2021 року – 1,8 відсотка. Складова інших операційних витрат мала аналогічну динаміку щодо загальних витрат ДП «ДПЦК» (2018 рік – 10,4 відс., 2019 рік – 16,8 відс., 2020 рік – 50,65 відс., I півріччя 2021 року – 26,2 відсотка).

Одним із показників стабільного фінансового стану ДП «ДПЦК» є збільшення кількості його працівників. При цьому заробітна плата постійно зростала. Так, з 01.01.2020 підприємство підвищило тарифні ставки та посадові оклади в середньому на **15,0 відс.**, з 01.01.2021 – на **10,0 відсотка**.

Рівень оплати праці на підприємстві стабільно високий. Середньомісячна заробітна плата у 2018 році становила 19107,76 грн, у 2019 році – збільшилась на 29 відс. (до 21714,3 грн), у 2020 році – зменшилась на 19,6 відс. (до 18722,4 грн), у I півріччі 2021 року – відповідала рівню попереднього року і становила 18724,7 гривні.

Про позитивну динаміку розвитку підприємства свідчить щорічне зменшення кредиторської заборгованості. Так, з 2018 року по I півріччя 2021 року її обсяг зменшився у **40,3 рази** (з 116389,0 до 2882,0 тис. грн) за відсутності простроченої заборгованості.

При цьому на підприємстві щороку обліковуються значні обсяги дебіторської заборгованості (2018 рік – 62761,0 тис. грн, 2019 рік – 69456,0 тис. грн, 2020 рік – 57884,0 тис. грн, I півріччя 2021 року – 60028,0 тис. грн, з якої 1041,0 тис. грн – прострочена). Аудитом встановлено, що ДП «ДПЦК» здійснюється **претензійно-позовна робота для зменшення обсягу простроченої дебіторської заборгованості**. Так, Господарським судом Миколаївської області 05.01.2016 прийнято позовну заяву ДП «ДПЦК» про стягнення заборгованості з ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод», 09.03.2016 видано наказ щодо примусового виконання рішення суду, а 03.07.2018 постановою визнано ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» банкрутом. Кредиторські вимоги ДП «ДПЦК» відносяться до шостої черги. Господарським судом Миколаївської області 25.06.2021 винесено ухвалу, якою звершено процедуру ліквідації ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод».

Відповідно до цієї ухвали ліквідаційної маси боржника вистачило для задоволення вимог кредиторів 1 та 2 групи. Вимоги кредиторів 3-6 черги не можуть бути задоволені внаслідок відсутності рухомого та нерухомого майна, а також грошових коштів банкрута. Згідно з частиною сьомою статті 64 Кодексу України з процедур банкрутства вимоги, не погашені у зв'язку з недостатністю майна, вважаються погашеними. Таким чином, дебіторська заборгованість ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» перед ДП «ДПЦК» вважається погашеною.

ДП «ДПЦК» у своїй діяльності керується Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»⁵³, що не регламентує чіткого порядку списання безнадійної дебіторської заборгованості. Крім того, у загальних обсягах дебіторської заборгованості **62,2 відс. (35930,0 тис. грн) – заборгованість ПАТ «Імексбанк»**. Правлінням НБУ 21.05.2015 видано постанову № 330 «Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «Імексбанк». Вимоги ДП «ДПЦК» до АТ «Імексбанк» містять суму коштів, розміщену на рахунках підприємства у банку, та відносяться до 7 черги. За інформацією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, станом на 14.05.2020 ліквідаційна маса АТ «Імексбанк» становить: балансова вартість – 15339,1 тис. грн; оціночна вартість – 2299,2 тис. гривень. Враховуючи, що процедура ліквідації триває, а ліквідаційна маса АТ «Імексбанк» не вичерпана та продовжує реалізовуватись, вимоги ДП «ДПЦК» **не є безнадійними і можуть бути задоволені**.

Решта дебіторської заборгованості ДП «ДПЦК» має поточний характер.

Вибірковий аналіз коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємства, його здатність обслуговувати заборгованість (покриття) та виконувати зобов'язання (платоспроможність), свідчить: **ДП «ДПЦК» має позитивну оцінку діяльності**. Інформацію про динаміку окремих коефіцієнтів оцінки фінансово-господарської діяльності ДП «ДПЦК» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Окремі коефіцієнти оцінки результатів фінансово-господарської діяльності ДП «ДПЦК» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	I півріччя 2021 року
Рентабельність діяльності	28,977	29,6	18,9	-59,1
Рентабельність активів	7,766	20,7	1,7	-2,2
Рентабельність власного капіталу	26,111	45,0	3,3	-4,1
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,423	0,9	1,1	1,2
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,654	0,7	0,5	0,5

Коефіцієнт рентабельності діяльності (відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг, нормативне оптимальне значення встановлене на рівні >5 відс.) має **постійне значення, яке в 5 разів вище нормативного** (лише у I півріччі 2021 року

⁵³ Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 № 237.

коефіцієнт мав від'ємне значення у зв'язку з тривалим процесом реалізації проєктів), що свідчить про ефективність господарської діяльності підприємства.

Коефіцієнт рентабельності активів, фінансовий коефіцієнт (ефективність використання всіх активів підприємства, нормативне значення $>0,14$), у середньому становить (7), **що свідчить про ефективність використання активів підприємства.**

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (віддача на вкладений власний капітал, нормативне значення $>0,2$) має у середньому значення, **яке у 88 разів більше нормативного** (лише у I півріччі 2021 року коефіцієнт мав від'ємне значення у зв'язку із тривалим процесом реалізації проєктів і необхідністю залучення власних коштів підприємства), **що свідчить про ефективність використання власного капіталу і довгострокових кредитів.**

Коефіцієнт фінансової стійкості (відношення власного капіталу до загальної кредиторської заборгованості), який показує співвідношення між власним і позиковим капіталом, характеризує можливість покриття власним капіталом позикових коштів (рекомендоване значення >1), за винятком 2018 року, мав значення **в межах нормативного**, **що свідчить про можливість покриття підприємством власним капіталом позикових коштів.**

Коефіцієнт ступеня зносу основних засобів (відношення зносу основних засобів до їх первісної вартості, нормативне оптимальне значення встановлене на рівні <70 відсотків): **ступінь зносу основних засобів ДП «ДПЦК» на 16 відс. менший граничної межі нормативу** та в середньому становить 60 відс., що свідчить про придатність основних засобів і їх відповідний технічний стан.

Отже, за проведеною оцінкою сукупності коефіцієнтів, що характеризують прибутковість активів, майновий стан, платоспроможність і ліквідність, ДП «ДПЦК» має **позитивну оцінку діяльності**, що свідчить про задовільну господарську діяльність, **відсутність залежності підприємства від зовнішніх фінансових джерел та достатність власних фінансових ресурсів.**

Аудитом встановлено, що ДП «ДПЦК» у 2018 році виконувались роботи за 17 договорами, з яких 8 укладено з українськими компаніями та 9 – з іноземними.

У 2019 році виконувались роботи за 8 договорами, з яких 5 укладено з українськими компаніями та 3 – з іноземними. У 2020 році у зв'язку з епідеміологічною ситуацією у світі та неможливістю відрядження фахівців ДП «ДПЦК» до КНР виконувався один договір на внутрішньому ринку та два на зовнішньому. У I півріччі 2021 року здійснювались роботи за одним договором на внутрішньому ринку. Отже, ДП «ДПЦК» виконувало роботи як за замовленнями для внутрішнього ринку, так і за зовнішньоекономічними контрактами. За укладеними контрактами ДП «ДПЦК» у 2018–2020 роках та у I півріччі 2021 року отримало прибутку на загальну суму 288,9 млн грн, у тому числі у 2018 році – 85,3 млн грн, у 2019 році – 175,7 млн грн, у 2020 році – 20,2 млн грн, I півріччі 2021 року – 7,7 млн гривень.

Протягом останніх років можливості ДП «ДПЦК» у сфері проєктування суден перевищують попит українських замовників, тому

значну частину замовлень формували зовнішні клієнти.

На ДП «ДПЦК» не запроваджено дієвої системи внутрішнього контролю. Основні контрольні функції повинні були здійснюватися в межах посадових обов'язків осіб, які забезпечують здійснення, документальне оформлення та облік господарських операцій. Крім того, обов'язки щодо внутрішнього контролю покладено на службу безпеки підприємства, в структурі якої наявна посада економіста 2 категорії. На виконання наказу Концерну від 19.07.2018 № 231 щомісяця Концерну надавалися звіти про результати діяльності з питань безпеки за такими напрямками: економічна безпека, внутрішня безпека, інформаційна безпека, охорона. Підрозділом безпеки не виявлено фактів порушень та недоліків, внаслідок яких завдано шкоду підприємству (фінансову, матеріальну, репутаційну).

Водночас такий спосіб організації внутрішнього контролю унеможливив уникнення окремих недоліків у діяльності підприємства.

Як зазначалося, у 2018 році Концерном укладено контракт з генеральним директором ДП «ДПЦК» Борисовим В. Є. Відповідно до пункту 1.1 контракту керівник зобов'язується безпосередньо і через адміністрацію ДП «ДПЦК» здійснювати поточне управління підприємством, забезпечувати його високоприбуткову діяльність, ефективне використання та збереження закріпленого за ДП «ДПЦК» державного майна, а Концерн – створювати належні умови для матеріального забезпечення і організації прав керівника.

Наказом Концерну від 05.06.2014 № 140 керівникам державних підприємств, що належать до сфери управління Концерну, доручалось оформити права постійного користування земельними ділянками та права власності на об'єкти нерухомого майна державної власності. Це також передбачено статтями 4 і 5 Закону № 1952.

Слід зазначити, що ДП «ДПЦК» використовує земельну ділянку у м. Миколаєві площею 4648 кв. м і балансовою вартістю 853,0 тис. грн для обслуговування майнового комплексу, на яку **станом на 01.09.2021 не оформлено державної реєстрації речових прав.** Отже, порушено вимоги наказу Концерну від 05.06.2014 № 140 щодо державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

За відсутності зацікавленості та підтримки Концерну, ДП «ДПЦК» не вжито належних заходів щодо забезпечення відновлення та створення випробувальних лабораторії та полігонів, необхідних для проєктування бойових кораблів.

Так, через втрату лабораторії фізичних полів (186,4 кв. м) внаслідок окупації території АР Крим **неможливо забезпечити проведення випробувань зразків бойових надводних кораблів** та наукових досліджень щодо вдосконалення засобів зменшення та керування параметрами фізичних полів. Для відновлення лабораторії фізичних полів необхідно не тільки закупити унікальне вимірювальне обладнання, але й знайти належне місце для розташування. Не вирішено питання побудови магнітометричного, гідроакустичного та гідродинамічного полігонів для ВМС ЗС України.

При цьому все необхідне обладнання для полігонів може бути виготовлено на підприємствах України.

Отже, **матеріально-технічна база ДП «ДПЦК» придатна для експлуатації та постійно оновлюється.** Наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є конкурентоспроможними. Доходи ДП «ДПЦК» стабільні та достатні для провадження виробничої діяльності. Водночас через неналежний контроль Концерну та в порушення вимог статей 4 та 5 Закону № 1952 і наказу Концерну від 05.06.2014 № 140 ДП «ДПЦК» не забезпечено реєстрації речових прав на земельну ділянку площею 4648 кв. метрів.

ВИСНОВКИ

1. Концерном як уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року не забезпечено ефективного управління ДП «МСЗ» і ДП «Палада», які входять до його складу та є учасниками Концерну.

Із трьох підприємств, діяльність яких досліджено, **прибутковим є лише ДП «ДПЦК», ДП «МСЗ» і ДП «Палада» – збиткові.** При цьому **фінансово-економічні проблеми ДП «МСЗ» не вирішуються протягом десяти років.** Як наслідок, **ДП «МСЗ» і ДП «Палада» занепадають, їх конкурентоспроможність вкрай низька, а виробничий потенціал поступово втрачається.**

2. Нормативно-правове регулювання питань розвитку та державної підтримки суднобудівної промисловості є недосконалим. Незважаючи на те, що суднобудування законодавством визначено пріоритетною галуззю економіки України і для її підтримки на державному рівні неодноразово вживалися різні заходи, зокрема запроваджувалися податкові пільги та преференції, галузь належно не розвивається, оскільки ці заходи не мають системності та послідовності.

Запроваджений у 2000 році пільговий режим спеціальної економічної зони «Миколаїв» скасовано у 2005 році. Більшість податкових пільг і преференцій, передбачених Законом України від 18.11.1999 № 1242-XIV «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості», протягом терміну його дії (до 01.01.2012) скасовано іншими законодавчими актами. Закон України від 06.09.2012 № 5209-VI «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості», яким до 01.01.2023 для галузі мали бути запроваджені численні заходи державної підтримки, на час аудиту не діяв через відсутність конкретних механізмів підтримки та відповідальних за реалізацію передбачених ним заходів.

3. Численними документами стратегічного та програмного характеру питання розвитку суднобудівної промисловості висвітлено переважно декларативно, що не забезпечує ефективного та результативного виконання

заходів у цій сфері. Загальнодержавну цільову економічну програму розвитку кораблебудування Урядом не затверджено. Як наслідок, кризові явища в діяльності як окремих підприємств, так і галузі в цілому поглиблюються.

Так, ще у 2008 році згідно з дорученням РНБО Уряд мав розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект про Державну цільову програму розвитку кораблебудування на період до 2035 року. Однак законопроект не розроблено. У 2009 році Урядом схвалено Стратегію розвитку суднобудування на період до 2020 року та Концепцію Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку кораблебудування на період до 2035 року, в яких зазначалось про необхідність реформування галузі, збереження та розвитку вітчизняного кораблебудування і суміжних галузей промисловості.

Розроблення проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку кораблебудування на період до 2035 року Урядом доручено Міністерству промислової політики України, яким у встановлені строки доручення не виконано.

На державному рівні також приймалися стратегічні та програмні документи, що мали вплинути на розвиток кораблебудування як сектору оборонно-промислового комплексу, зокрема Урядом затверджено у 2009 році (у 2018 році в новій редакції) – Морську доктрину України на період до 2035 року; у 2011 році – Державну цільову оборонну програму будівництва кораблів класу «корвет» за проектом 58250; схвалено у 2017 році – Основні напрямки розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період; у 2018 році – Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Кожним із цих документів визначено низку заходів, спрямованих на поліпшення стану як окремих підприємств, так і галузі в цілому. При цьому жодний документ у повному обсязі не реалізовано.

4. У досліджуваному періоді Концерном не забезпечено належним чином та в повному обсязі виконання повноважень з управління об'єктами державної власності (майном державних підприємств оборонно-промислового комплексу, які входять до його складу), що негативно позначалося на діяльності ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК». Окремі функції, визначені Законом України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі», виконувалися Концерном неналежним чином або не виконувалися взагалі.

Концерн не запровадив на ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК» системи контролю, що забезпечувала б перевірку ефективності та виконання управлінських рішень, виявлення та усунення відхилень у фінансово-господарській діяльності та системі бухгалтерського обліку, а також контроль за наявністю та використанням матеріальних ресурсів підприємств. У 2018–2020 роках і I півріччі 2021 року контрольні заходи на ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК» Концерн не здійснював.

У порушення вимог абзацу другої частини другої статті 75 Господарського кодексу України Концерном не забезпечено своєчасного затвердження фінансових планів державних підприємств. Фінансовий план ДП «МСЗ» на 2018 рік затверджено Концерном на 10 місяців пізніше встановленого терміну, на 2019 рік – на один місяць, на 2021 рік – на два місяці.

Концерном для ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» інвестиційні плани на 2018–2021 роки та інвестиційні плани на середньострокову перспективу (3–5 років) не затверджувалися.

Концерн не забезпечив у 2018–2020 роках проведення щорічних аудиторських перевірок діяльності ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК».

Не ухвалювались Концерном і рішення щодо подальшого використання державного майна окремих учасників: ДП «МСЗ» у виробничому процесі не використовуються майже 55 га землі, а також будівлі (об'єкти) загальною площею 142,3 тис. кв. м; ДП «Палада» – чотири об'єкти загальною площею 1,5 тис. кв. метрів.

Щорічна інвентаризація проводилась учасниками Концерну на підставі вимог чинного законодавства. При цьому рішення Концерну щодо забезпечення інвентаризації Концерну не ухвалювались, результати щорічних інвентаризацій його учасників не узагальнювались та не аналізувались.

Станом на 01.09.2021 Концерном не забезпечено належного контролю за виконанням власного наказу від 05.06.2014 № 140 щодо оформлення права постійного користування земельними ділянками, на яких розташовано підприємства. ДП «ДПЦК» державну реєстрацію речових прав на земельну ділянку площею 4648 кв. м не здійснено; ДП «МСЗ» не забезпечено оформлення речових прав на п'ять земельних ділянок; ДП «Палада» – права власності на 76 об'єктів нерухомого майна, а також права постійного користування земельними ділянками загальною площею 419380 кв. м, які не мають кадастрового номера.

У досліджуваному періоді Концерн не здійснював робіт із залучення інвестиційних ресурсів для підприємств-учасників. Водночас Концерн у 2018–2020 роках відволік фінансові ресурси учасників на надання збитковим ДП «МСЗ» і ДП «Палада» 108,7 млн грн та 20,0 млн грн відповідно безвідсоткової поворотної фінансової допомоги. Ці кошти використано переважно на погашення заборгованості із заробітної плати, а не на поліпшення виробничих процесів і розвиток матеріальної бази.

Через неналежний контроль Концерну як суб'єкта управління керівниками ДП «МСЗ» і ДП «Палада» не забезпечено в повному обсязі, а керівником ДП «ДПЦК» – частково виконання вимог частини восьмої статті 73 Господарського кодексу України і Порядку № 1067, отже, не забезпечено належної прозорості в діяльності підприємств. За винятком ДП «ДПЦК», яке оприлюднює окрему інформацію про свою діяльність на власному вебсайті, ДП «МСЗ» і ДП «Палада» таку інформацію не розміщують. Крім того, інформація не оприлюднюється на сайті Концерну.

Законом України від 13.07.2021 № 1630-IX «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності» передбачено перетворення Концерну в акціонерне товариство, державних унітарних підприємств, що входять до його складу, – у господарські товариства. Водночас без вирішення питання оздоровлення окремих державних підприємств – учасників Концерну завдання виконано не буде.

5. Концерном у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року не забезпечено ефективного управління державними підприємствами, які є об'єктами аудиту.

5.1. У досліджуваному періоді діяльність ДП «МСЗ» була незадовільною. Управління підприємством здійснювалось на низькому рівні, ухвалювались неефективні управлінські рішення, не забезпечувалось ефективного використання та збереження майна, що суттєво вплинуло на результати фінансово-господарської діяльності підприємства та призвело до поглиблення кризових явищ.

Загальний коефіцієнт зносу основних засобів ДП «МСЗ» становив майже 80 відс., матеріально-технічна база повністю застаріла і потребує модернізації, наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є неконкурентоспроможними.

Діяльність ДП «МСЗ» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року була стабільно збитковою: 2018 рік – 94,0 млн грн збитків, у 2019 рік – 30,4 млн грн, 2020 рік – 177,9 млн, I півріччя 2021 року – 93,4 млн гривень.

Наслідок нестабільного фінансового стану ДП «МСЗ» – зменшення у два рази кількості працівників. Рівень оплати праці на підприємстві незадовільний. Середньомісячна заробітна плата у 2018 році становила 4130,4 грн, у 2019 році – 8517 грн (у 2 рази більше, ніж у 2018 році), у 2020 році – 6847,8 грн (зменшилась на 19,6 відс.), у I півріччі 2021 року – 7741,7 грн (збільшилась на 24,6 відсотка).

Кредиторська заборгованість ДП «МСЗ» стабільно висока: 2018 рік – 800,5 млн грн, 2019 рік – 766,5 млн грн, 2020 рік – 880,3 млн грн, I півріччя 2021 року – 961,1 млн гривень.

Утримання об'єктів соціального призначення ще більше погіршує фінансово-економічний стан підприємства.

Незадовільний фінансовий стан та занепад підприємства значною мірою є наслідком неприйнятих або нереалізованих на державному рівні управлінських рішень, зокрема щодо недобудованого ракетного крейсера проєкту 1164 (колишня назва «Україна»). З 2015 року ДП «МСЗ» змушено вживати заходів для утримання крейсера власним коштом, що погіршує фінансовий стан підприємства. Так само не вирішено питання недобудованого рефрижераторного судна для грецької компанії «Ласкарідіс», яке 18 років стоїть на стапелі підприємства зі ступенем будівельної готовності 56 відсотків. Замовник будівництва «SEA EMERALD S.A. PANAMA» звернувся до суду з

кредиторськими вимогами на суму 3174,3 млн гривень. У разі задоволення кредиторських вимог є ризики втрати більшої частини майна ДП «МСЗ».

Керівництво ДП «МСЗ» не вживає достатніх заходів щодо пошуку та залучення нових замовлень для завантаження підприємства. У 2018–2020 роках та I кварталі 2021 року по Миколаївській, Одеській, Донецькій та Херсонській областях потенційними замовниками проведено 27 процедур закупівель із ремонту, технічного обслуговування морського транспорту. З переможцями торгів укладено договори на виконання робіт на загальну суму 185,7 млн гривень. При цьому ДП «МСЗ» жодної пропозиції на участь у зазначених торгах не подавало.

У порушення вимог наказу Концерну від 05.06.2014 № 140 керівником ДП «МСЗ» не забезпечено оформлення права постійного користування на п'ять із дев'яти земельних ділянок, на яких розташовано підприємство. Як наслідок, земельну ділянку (0,1391 га), що є державним майном, фактично втрачено.

Оскільки питання оформлення договірних відносин не вирішено, два орендарі безоплатно користуються належними ДП «МСЗ» приміщеннями, що є порушенням частини другої статті 9 Закону України «Про оренду державного та комунального майна». Як наслідок – втрати доходу підприємства, зокрема на суму нарахованої компенсації земельного податку – 571,64 тис. грн (вартість нарахованого, але не сплаченого орендарями протягом останніх чотирьох років податку (535,68 і 35,96 тис. грн відповідно)). При цьому на ДП «МСЗ» рахується прострочена дебіторська заборгованість із зазначеного податку.

Крім того, приватний заклад (аптечний пункт) без договірних відносин з ДП «МСЗ» використовує приміщення (18,4 кв. м), що є порушенням частини другої статті 9 Закону України «Про оренду державного та комунального майна». Як наслідок, станом на 30.06.2021 підприємством недоотримано 62,2 тис. грн доходу від оренди аптечним пунктом майна.

Через реалізацію металобрухту за заниженими цінами ДП «МСЗ» недоотримано доходу, за розрахунками, на загальну суму 631,7 тис. гривень.

У порушення пункту 8 частини першої статті 7 Закону № 3531, а також пункту 4 Порядку списання об'єктів державної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 № 1314, пункту 4.7 Статуту підприємством без дозволу Концерну списано основні засоби, які могли бути відчужені в установленому порядку. У результаті ДП «МСЗ» недоотримало щонайменше 2149,0 тис. грн доходу.

5.2. Діяльність ДП «Палада» у 2018–2020 роках та I півріччі 2021 року була стабільно збитковою. Загальний коефіцієнт зносу основних засобів становить майже 98 відсотків. Матеріально-технічна база ДП «Палада» повністю застаріла і потребує модернізації. Наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є неконкурентоспроможними.

Через відсутність замовлень на продукцію ДП «Палада» та обмежені фінансові можливості значно скоротились обсяги виробництва. Будівництво

композитного залізобетонного доку без укладеного із замовниками контракту призвело до збільшення збитковості підприємства у 5,2 раза (з 3,2 млн грн за 2018 рік до 16,5 млн грн за I півріччя 2021 року). Відповідно, кредиторська заборгованість ДП «Палада» з 2018 року по I півріччя 2021 року зросла в 4,4 раза (з 16,4 до 73,1 млн гривень). Отже, підприємство перебуває на межі банкрутства.

Рівень оплати праці на підприємстві незадовільний. Середньомісячна заробітна плата у 2018 році становила 5742,0 грн; у 2019 році – збільшилась лише на 1,3 відс. (до 5816,0 грн); у 2020 році – на 25,6 відс. (до 7304,0 грн); у I півріччі 2021 року – зменшилась на 20,3 відс. (до 5824,0 гривні).

Внаслідок неналежного контролю Концерну планові показники за Контрактом керівником не виконувались, збільшилось від'ємне значення фінансового результату діяльності підприємства до оподаткування та за 2018–2020 роки значно зменшились капітальні інвестиції. Крім того, зменшилась вартість необоротних та оборотних активів (з 16,7 до 7,6 млн гривень).

У порушення вимог статей 4 і 5 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» керівником ДП «Палада» не забезпечено оформлення права власності на 76 об'єктів нерухомого майна.

Підприємством не оформлено права постійного користування земельними ділянками, що є порушенням вимоги наказу Концерну від 05.06.2014 № 140 щодо проведення державної реєстрації речових прав на земельні ділянки учасників Концерну. Земельні ділянки ДП «Палада» загальною площею 419380 кв. м не мають кадастрового номера і не внесені до Державного земельного кадастру.

5.3. Діяльність ДП «ДПЦК» за 2018–2020 роки та I півріччя 2021 року була стабільно прибутковою. Протягом останніх років можливості ДП «ДПЦК» у сфері проєктування суден перевищують попит українських замовників, тому значну частину замовлень формували зарубіжні клієнти.

Матеріально-технічна база ДП «ДПЦК» придатна для експлуатації та постійно оновлюється. Наявні матеріально-технічні ресурси і технічні засоби є конкурентоспроможними. Доходи ДП «ДПЦК» стабільні, обсяги виробничої діяльності достатні.

Рівень оплати праці на підприємстві високий. Середньомісячна заробітна плата у 2018 році становила 19107,76 грн, у 2019 році – збільшилась на 29 відс. (до 21714,3 грн); у 2020 році – зменшилась на 19,6 відс. (до 18722,4 грн); у I півріччі 2021 року – відповідала рівню 2020 року та становила 18724,7 гривні.

У порушення вимог наказу Концерну від 05.06.2014 № 140 керівником ДП «ДПЦК» не забезпечено оформлення права постійного користування на земельну ділянку площею 4648 кв. м, на якій розташовано підприємство.

За відсутності зацікавленості та підтримки Концерну, ДП «ДПЦК» не вжито належних заходів щодо забезпечення відновлення та створення

випробувальних лабораторій і полігонів, необхідних для проєктування бойових кораблів, які втрачено внаслідок окупації території АР Крим. Відповідно, на теперішній час неможливо забезпечити проведення випробувань зразків бойових надводних кораблів та наукових досліджень щодо вдосконалення засобів зменшення та керування параметрами фізичних полів.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Звіт про результати аудиту ефективності використання і розпорядження державними суднобудівними підприємствами об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, та рішення Рахункової палати надіслати, Верховній Раді України протягом 15 днів із дня затвердження цього Звіту.

2. Звіт про результати аудиту ефективності використання і розпорядження державними суднобудівними підприємствами об'єктами державної власності, матеріальними та іншими активами, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, та рішення Рахункової палати надіслати Президенту України і Раді національної безпеки і оборони України.

3. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України та рекомендувати:

доручити Міністерству економіки України, Міністерству фінансів України, Державній податковій службі України спільно з Державним концерном «Укроборонпром» проаналізувати стан виконання та ефективність передбачених Законом України від 06.09.2012 № 5209-VI «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості» заходів з надання державної підтримки підприємствам суднобудівної промисловості України, а також подати пропозиції щодо їх подальшого вжиття з урахуванням розробленого Державним концерном «Укроборонпром» проєкту Стратегії розвитку суднобудівної промисловості до 2030 року;

забезпечити виконання доручення Президента України від 19.07.2019 № 02/33076-01 щодо ухвалення рішення про взяття недобудованого ракетного крейсера проєкту 1164 на баланс ДП «МСЗ» за його фактичним станом; подальше утримання, проведення робіт із підготовки до реалізації або утилізації, передачу до Збройних Сил України озброєння та обладнання крейсера;

доручити Міністерству оборони України та Державному концерну «Укроборонпром» здійснити заходи з демілітаризації ракетного крейсера проєкту 1164 та забезпечити передачу до Збройних Сил України озброєння та обладнання;

вирішити питання відновлення лабораторії фізичних полів та будівництва магнітометричного, гідроакустичного та гідродинамічного полігонів у складі Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

4. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати Державному концерну «Укроборонпром» для вжиття заходів щодо усунення виявлених під час аудиту недоліків і порушень та рекомендувати:

розробити та затвердити план заходів з оздоровлення кораблебудівних підприємств, у тому числі ДП «МСЗ» і ДП «Палада»;

звернутись до Міністерства оборони України щодо вирішення питання подальшого перебування на території ДП «МСЗ» ракетного крейсера проекту 1164 та доцільності здійснення підприємством комплексу робіт і надання послуг з його утримання;

вжити заходів щодо ефективності використання майна ДП «МСЗ»;

вжити відповідних заходів до керівництва ДП «МСЗ» і ДП «Палада»;

вирішити питання подальшого перебування на ДП «МСЗ» недобудованого транспортного рефрижераторного судна грецької компанії «Ласкарідіс»;

забезпечити проведення постійного моніторингу та контролю за діяльністю державних підприємств – учасників Концерну;

неухильно дотримуватися вимог статті 75 Господарського кодексу України при затвердженні фінансових планів державних підприємств;

доручити ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК» забезпечити державну реєстрацію речових прав на земельні ділянки та об'єкти нерухомого майна;

поліпшити претензійно-позовну роботу з повернення ДП «МСЗ» земельної ділянки площею 0,1391 га виробничого структурного підрозділу «База відпочинку «Чорноморка»;

вжити заходів щодо запровадження на ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК» контролю, що дасть змогу забезпечити перевірку ефективності та виконання управлінських рішень, виявлення та усунення відхилень у фінансово-господарській діяльності та системі бухгалтерського обліку, а також здійснювати контроль за наявністю та використанням матеріальних ресурсів підприємств;

вжити заходів щодо проведення аудиторських перевірок діяльності ДП «МСЗ», ДП «Палада» та ДП «ДПЦК»;

вжити заходів щодо залучення інвестицій для поліпшення виробничих процесів та розвитку матеріально-технічної бази державних суднобудівних і проектних підприємств;

вжити заходів щодо неухильного дотримання керівниками ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» вимог частини восьмої статті 73 Господарського кодексу України і Порядку № 1067 щодо оприлюднення на власних вебсайтах або на вебсайті суб'єкта управління інформації про діяльність.

5. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати ДП «МСЗ», ДП «Палада» і ДП «ДПЦК» та рекомендувати:

забезпечити вчасне та в повному обсязі подання Державному концерну «Укроборонпром» передбаченої контрактами звітності та інформації;

забезпечити у повному обсязі державну реєстрацію речових прав на земельні ділянки та об'єкти нерухомого майна;

забезпечити дотримання вимог частини восьмої статті 73 Господарського кодексу України і Порядку № 1067 щодо оприлюднення на власних вебсайтах або на вебсайті суб'єкта управління інформації про діяльність;

притягнути до відповідальності осіб, з вини яких допущено порушення вимог чинного законодавства та власних документів;

вжити заходів щодо усунення усіх виявлених за результатами аудиту недоліків і порушень.

Член Рахункової палати

І. М. Яремчук

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНОГО СУДНОБУДУВАННЯ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Країна	Дотації на будівництво суден	Допомога на модернізацію підприємств	Податкові та таможні пільги	Пільги кредитування	Допомога в проведенні НДКР	Субсидування	Націоналізація	Програми фінансування
Німеччина	+	+	+	+	+	+		+
Італія	+	+	+	+	+	+	+	+
Нідерланди	+	+	-/+	+	+	+		+
Фінляндія	+	+	-/+	+	+	+		+
США	+	+	-	+	+	+		
П. Корея	+	+	+	+	+	+		+
Японія	+	+		+	+	+	+	+
КНР	+	+	+	+	+	+		+

Рис. 1. Ракетний крейсер проєкту 1164 «Україна»

Основні характеристики: ракетний крейсер, водотоннажність – 11280 т, довжина – 186 м, ширина – 20,8 м, осадка – 8,4 м, двигуни: ГЕУ газотурбінна: 2 ГТА М-21 по 71000 к.с. кожний та ЕЕУ 6 турбогенераторів по 1500 кВт і 6 по 1250 кВт, швидкість повного ходу – 32,5 вузлів, дальність плавання – 7500 миль, екіпаж – 485 ос., озброєння: 1×2 130-мм АУ АК-130, 8×2 ПУ ПКРК П-500 «Базальт», 8×8 ПУ ЗРК С-300Ф «Форт», 2×2 ПУ ЗРК 4К33 «Оса-МА», 6×6 30-мм ЗАК АК-630, 2×5 533-мм ТА ПТА-53-1134, 2×12 РБУ-6000, Авіаційна група: 1 х Ка-27ПЛ1.

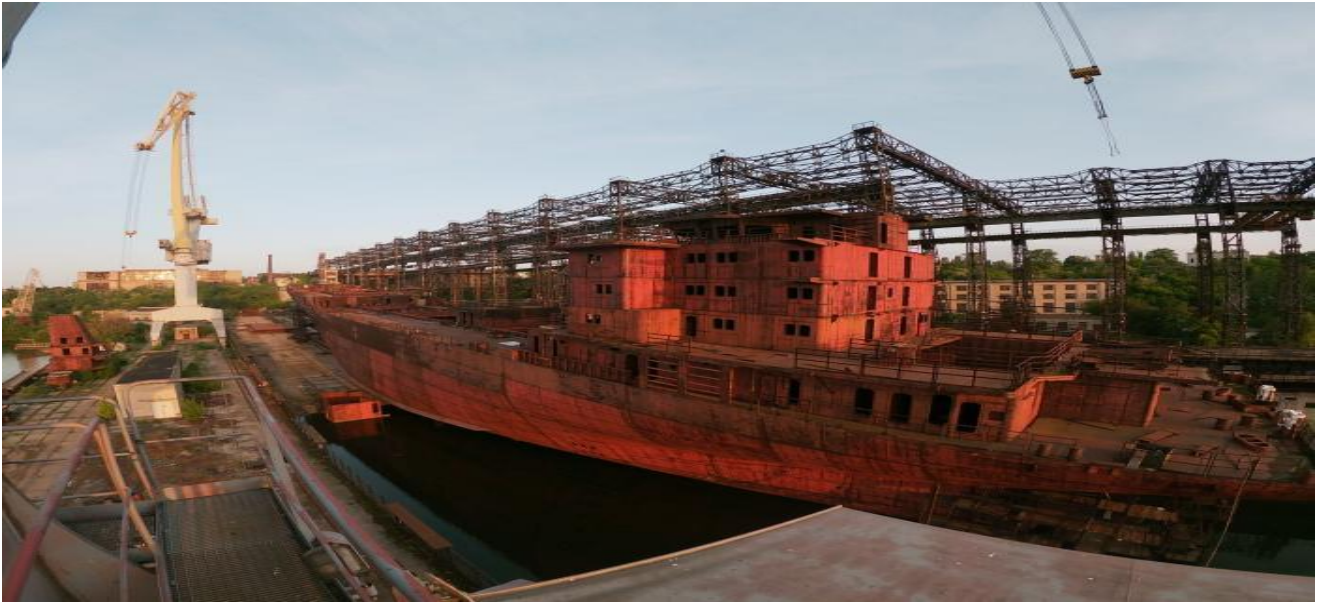

Рис. 1. Недобудоване рефрижераторне судно для грецької компанії «Ласкарідіс», заводський номер 1148

Основні характеристики: багатоцільовий транспортний рефрижератор. Дальність плавання - 12000 миль, кількість ліжкових місць – 28, валова місткість - 10069 т, дедвейт - 11070 т, місткість рефтрюмів - 14000 куб., контейнерна місткість - 324 TEU, довжина - 148,0 м, ширина - 21,6 м, висота борту - 13,1 м, осад - 9,50 м, потужність головного двигуна - 1 x 15 600 к.с., швидкість - 19,8/21,0 узлів.

Рис. 2. Недобудований плавучий залізобетонний композитний док, проєкт 1760 кр

Основні характеристики: плавучий док із залізобетонним понтоном та сталевими вежами за проєктом 1760 КР, розробленим Центральним конструкторським бюро «Ізумруд» (Херсон). Призначений для докування, проведення докового ремонту транспортних суден та плавзасобів масою до 8500 т, а також прийому з берега та спуску на воду суден масою до 2,1 тис. тонн. Довжина – 139,5 м, ширина по зовнішнім бортам – 32,4 м, ширина по вхідним кранцям – 24,5 м, висота понтону - 4.8 м.